

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

Аляксандар Шалайка: «Адсядзелі за праўду».
Эніра Браніцкая: «Судзьдзя зрабіў усё, што мог».
Старонка 4.

Клімат не спрыяе загару

Аляксандар Шалайка, Эніра Браніцкая (на заднім пляне) у момант выхаду з Валадаркі.

У Бабруйск!

Перад «Дажынкамі».
Рэпартаж Сяргея
Харэўскага.
Старонка 10.

КХП БНФ і Партыя БНФ аб'яднаюцца?

У артыкуле «Яднацца трэба са сваімі» Зянон
Пазыняк недвухсэнсоўна намякнуў, што ён ня
супраць аб'яднання двух крылаў былога
Народнага Фронту. Старонка 6.

Сокалаў-Воюш шукае перакладніка з румынскае

Гутарка з мэтрам аўтарскай песьні
пасья шумнага посьпеху яго менскіх
канцэртаў. Старонка 26.

люстра дзён

Клімат не спрыяе загару	4
Аляксандар Шалайка: «Я яшчэ не паведаміў усіх дэталей працэсу»	4
КХП БНФ і Партыя БНФ аб'яднаюцца?	6
Невядомыя ў цывільным зладзілі кастынг у салдаты	6
Зь «Беларуссю» пакончана	6
Беларускамоўнае навучаньне ў лічбах	7
аб усім патроху	
На Чаркізаўскім загінула й беларуска	8
Пад Сьветлагорскім знайшлі горад Казімер	8
Падсуднаму беларусу ў Маскве ня могуць знайсці перакладчыка	8
Беларусы ўзялі ўдвая болей крэдытаў	8
На ўкраінскай заставе гніліся за беларусамі	8
Ці ўратуе «Шымана» рэпутацыю Мотавэля?	8
У Празе адкрылі Беларускі клуб	8
Падатак на капусту	8
Менскія аўтобусы пафарбуюць у зялёны колер	8
У Клецку паўстане новы касцёл	8
Наша збожжа ў агні не гарыць і ў вадзе ня тоне	8
Глеб хацеў паўтарыць подзьвіг Зыдана	8
Хроніка	14

У нумары

рэпартаж

У Бабруйск! 10

меркаваньні

Сяргей Богдан.
Гэтым пераможам 12

Ігар Бараноўскі. Яшчэ
пра Росіцу, марыянаў,
грэка-каталікоў і кроў 20

камэнтары

Павал Севярынец.
Калі беларусы сыходзяць
у лес 14

Аляксандар Класкоўскі.
Лапцем па балоце 16

культура

Сокалаў-Воюш шукае
перакладніка з румынскае ... 26

гісторыя

Таямніца «залатога запасу»
БНП 21

Каляндар верасьня 21

Руслан Равяка. Прагрэс —
зьнішчальнік гісторыі 22

Архівісты вераць у
грамадзянскую адказнасьць 22

Алег Дзярновіч.
Смак бяседы 24

левым вокам

Як гандляваць людзьмі па-
патрыятычнаму. Фэльетон
Лёліка Ушкіна 17

калі б...

Малюнкi Лёліка Ушкіна 47

вольны час

Варта паглядзець 28

Скахографы ідуць 28

Рок за Свабоду 29

Небалючае разьвітаньне 29

Галоўны урок Плошчы

АНДРЭЙ БАРАНАЎ

*«Нацыянальны камітэт аб'яднаных
дэмакратычных сілаў разгледзеў
пытаньне аб дзейнасьці на
наступны год. Да канца жніўня
сябры Нацкаму пададуць пляны па
сваіх напрамках дзейнасьці. У
верасьні будзе зацьверджаны
агульны плян працы Нацыянальнага
камітэту. Сябры Нацкаму
адзначылі, што прыйшоў час
«удакладніць сфэры дзейнасьці
Нацкаму і ўзмацніць ягоную
легітымнасьць». Таксама ў сувязі зь
мясцовымі выбарамі неабходна
«пазьматынае насьляньне, якое
адкажа на пытаньне «Што
рабіць?» у рэгіёнах».*

«Тут дубак, як сярод зімы,
Міхалыч, зьездзі па каву!»
Яны верылі ў нас, бо мы
Стаялі да іх ТВАРАМІ.

Рэспэктабельныя і бэйбусы,
Мужыкі і бабулькі жвавыя
Несьлі швэдры, лекі і тэрмасы,
Бо мы сталі да іх ТВАРАМІ.

Раніцою, як далягляд,
Разглядалі літары сінія
Ды ня вытрымалі б і дня,
Калі б сталі да іх СьПІНАМІ.

Дык чаму камітэты й калегіі
Зноў гуляюць у гулі, як малыя?
Колькі можна трындзець пра «стратэгію»?
Да землякоў — станьце ТВАРАМІ.

Андрэй Баранаў — абаронца
наметавага мястэчка, вязень
Акрэсьціна ў сакавіку. Аўтар дзёньніка
«3 дні, 3,5 ночы і 10 сутак, альбо Як я
стаў аптымістам», надрукаванага ў
часопісе «ARCHE», 2006, №5.

Шрэк — гэта Аржамень

У сераду адбылася прэзэнтацыя мультфільму «Шрэк-2», дубляванага па-беларуску. Фільм прасякнуты алюзіямі на беларускую рэчаіснасьць і гісторыю. Правобразам Чароўнага прынца ў беларускай версіі стаўся кароль Рэчы Паспалітай Генрых Валюа. Знайшоўся беларускі адпаведнік нават кельцкаму герою Шрэку — гэта міталёгічны персанаж Аржамень, таўстун зь зялёнымі валасамі і добрым характарам, які жыве на балоце. Рэжысэр Сяргей Патаранскі заўважыў, што было б добра, каб як мага болей людзей былі падобныя да Шрэка. «Шрэк-2» будзе распаўсюджвацца праз Інтэрнэт. Каштаваць DVD-мультфільм будзе 8—9 тыс. рублёў.

У свой час

Эдвард
Вайніловіч

Магдалена
Радзівіл

Васіль Быкаў

ахвяравалі на «Нашу Ніву»

з пачатку 2006 году
газэта атрымала
6000 ахвяраванняў
з усіх куткоў Беларусі.
Дзякуй!

Шалайка лічыць, што «адсядзелі за праўду». Браніцкая: «Судзьдзя намагаўся бесстароньне разгледзець справу».

Клімат

У панядзелак 21 жніўня на волю выйшлі Эніра Браніцкая і Аляксандар Шалайка. За ўдзел у незарэгістраванай арганізацыі яны былі асуджаныя на шэсьць месяцаў знявольленьня. Мікола Астрэйка і Цімох Дранчук атрымалі два і адзін год знявольленьня адпаведна. На волі Аляксандра і Эніру з кветкамі сустрэкалі родныя і сябры.

Тых, хто прыйшоў павітаць вызваленыя партнэраўцаў, на Валадарскага, 2 сустрэкаў ахоўнік з ратэйлерам. Рэзенькі ланцужок ахоўнікаў без сабакаў стаяў і ўздоўж вуліцы — побач з уваходам асуджаныя рамантавалі цеплатрасу. Сярод журналістаў былі пераважна газэтышчыкі, не было ніводнай здымачнай групы. І хоць ня ўсе верылі, што вызваленыя адбудзецца безь сюрпрызаў,

на пачатку 12-й гадзіны, трошкі нечакана, на вуліцу выйшлі Аляксандар і Эніра. Да іх тут жа кінуліся родныя. Павітаўшыся з усімі і прыняўшы віншаваньні, вызваленыя адказалі на пытаньні журналістаў. Шалайка выглядаў няблага, хіба быў заўважна бледны. «Мясцовы клімат не спрыяе загару», — стрымана ўсьміхаўся Аляксандар, які апошнія два тыдні адбыў у камэры ў падвальным памяшканьні. На пытаньні адказваў разважліва і без хваляваньня.

Паўгоду ў няволі для яго, зь ягоных словаў, праяцелі хутка. Па першым часе ў сьледчым ізалятары КДБ затрыманым даводзілі, што на іх усе забыліся. Лісты ад сваіх давалі адваротнае. Былы палітвязень збіраецца працягваць грамадзкую дзейнасьць.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

На наступны пасыля вызваленьня дзень Аляксандар Шалайка з жонкай і дзіцем зьехалі ў Лагойск да жончыных бацькоў. Там Аляксандра і засьпеў тэлефонны званок карэспандэнта «НН». Нягледзячы на стому, А. Шалайка пагадзіўся адказаць на пытаньні газэты.

«Наша Ніва»: Аляксандар, усе чакалі ад суду над Вамі найгоршых вынікаў. Прывядзьце нам быў успрыняты як мяккі. Закрыгтае працэсу не дазваляла зразумець, што стала прычынай гэтага. Чаму ўсё ж улады ўрэшце вынеслі Вам з Браніцкай досыць мяккі вырак?

Аляксандар Шалайка: Цяжка даць здаровае тлумачэньне ўсяму, што робіцца ў нашай краіне, наш прывядзьце з таго самага сьпісу. У нармальнай краіне нас увoguле мусілі апраўдаць, бо на судзе не было прад'яўлена ніводнага прамого доказу віны. Аднак калі мы ўжо адсядзелі за кратамі

Аляксандар Шалайка: «Я яшчэ

пяць з паловай месяцаў, то апраўдаць нас суд ня мог ні ў якім выпадку. Чаму больш далі Астрэйку і Дранчуку? Я думаю, што абсалютна ўсім падсудным абвесьціць мяккі прысуд не маглі, таму Цімоха і Міколу пакаралі больш жорстка.

«НН»: Праходзіла інфармацыя, што на судзе Вы прызналі частку віны. Віну ў чым менавіта Вы прызналі?

АШ: Гэта няпраўда. Я быў адзіным, хто не прызнаваў сваёй віны ад затрыманьня да вызваленьня. Цімох часткова прызнаў віну на папярэднім сьледстве, але адмовіўся зрабіць гэта на судзе. Браніцкая і Астрэйка ж прызналі сябе часткова вінаватымі на судзе, што тычыцца ўдзелу ў незарэгістраванай арганізацыі.

«НН»: Чаму Вы не абскарджалі

вырак суду, калі лічыце сябе невінаватым?

АШ: Я чакаў больш суромага выраку, таму быў нават задаволены такім мяккім прысудам. Спрабаваць даказаць сваю невінаватасць у нашай краіне почасти немагчыма.

«НН»: Якімі былі ўмовы ўтрыманьня ў турмах?

АШ: Калі ў сьледчым ізалятары КДБ пры пэўных умовах можна застацца здаровым, то зрабіць гэта на Валадарцы, мне падаецца, амаль не магчыма. Калі б давалася там прасядзець крыху болей, то ня выключана, даведаўся б, што такое тубэркулёз ці нешта іншае. Беларускія турмы знаходзяцца ў жахлівым стане. Даводзілася спаць па чарзе, бо ня ўсім хапала месца на нарах. Са мной у камэ-

не спрыяе загару

Мужа сустракала цяжарная жонка Вера — у кастрычніку ў Шалайкаў мусіць нарадзіцца другі сын.

Эніра Браніцкая заўважна хвалюлася. Яна ўвесь час усміхалася і выцірала слязінамі радасці, гаварыла эмацыйна. На пытаньне, што было самым цяжкім у турме, адказала сугучна Аляксандру: «Цяжэй было нашым родным тут, на свабодзе, у чаканні і невядомасці».

Эніра кажа, што судзьдзя, наколькі магчыма ў сённяшняй сытуацыі, прыклаў намаганні, каб бесстароньне разгледзець справу «Партнэрства». Прысуд мог быць нашмат больш жорсткім, мяркую яна. Адрасу па вызваленні дзяўчына збіраецца пабачыцца з роднымі. «А потым хачу на колькі

дзён з намітам выбрацца ў лес, падыхаць вольным паветрам, якога так не ставала ў турме».

Ні Эніра, ні Аляксандар ня скардзіліся на ўмовы ўтрымання. Аднак абое адзначылі, што ў гэтай сфэры востра неабходныя змены. «Я не кажу пра тое, як утрымлівалі нас дый працягваюць утрымліваць астатніх партнэраўцаў у турме, — кажа А.Шалайка. — Гаворка пра агульныя ўмовы ўтрымання ўсіх асуджаных».

З палітыкаў павітаць вызваленых прыйшоў толькі Анатоль Лябедзька ды Людміла Гразнова.

«Калі ведаеш, што сядзіш за праўду, знявольне не падаецца такім цяжкім — у мяне такі рэцэпт трываласці», — падвёў рысу Аляксандар, перш чым паехаць да сына.

Сямён Печанко

не паведаміў усіх дэталей працэсу»

рах сядзелі людзі, якія ішлі па палове артыкулаў Крымінальнага кодэксу. Там і забойствы, і эканамічныя злачынствы.

«НН»: Як Вас дапытвалі?

АШ: Як толькі мяне прывезлі ў КДБ, следчы спрабаваў правесці нешта на кшталт неформальнай гутаркі. Я адмовіўся размаўляць. 22 лютага ўжо адбыўся афіцыйны допыт, потым яшчэ два допыты, якія вялі супрацоўнікі пракуратуры. Усе яны адбыліся хутка — я адмовіўся даваць паказанні. За чатыры месяцы следства — усяго тры допыты.

«НН»: Старшыня КДБ і генпракурор публічна абвінавачалі «Партнэрства» ў падрыхтоўцы падтасаваных вынікаў экзыт-полаў і арганізацыі тэрактаў у дзень выбараў на Кастрычніцкай плошчы...

АШ: Вядома, гэта лухта. У часе суду ўсе абвінавачванні ў падтасоўцы вынікаў «экзыт-полаў», якія прагучалі на БТ, былі знятыя. Што датычыць заяваў Сухарэнкі й Міклашэвіча — гэта было за месяц да выбараў, і яны хацелі стварыць атмасферу страху, напужаць народ і скампрамэнтаваць незалежнае назіранне. «Партнэрства» не збіралася ладзіць апытання грамадзкай думкі па выхадзе з выбарчых участкаў, як пра гэта казалі БТ. Але не выключаю, што, калі б не было нашага арышту, то гэтай справай маглі б заняцца іншыя. Удар, зроблены па нас, аказаўся надта моцным, каб нехта асьмеліўся ладзіць экзыт-полаў.

«НН»: Вы не збіраецеся пакідаць грамадзкай дзейнасці?

АШ: Вядома, не збіраюся. Пытаньне

стаіць пра формы ўдзелу. Ня бачу сэнсу спыняць працу толькі з той прычыны, што я адседзеў паўгоду за кратамі.

«НН»: Аляксандар, ці можна сказаць, што Вы яшчэ не казалі ўсёй праўды пра судовы працэс?

АШ: Больш правільна будзе сказаць, што я не паведаміў яшчэ ўсіх дэталей працэсу, бо тое, што я кажу цяпер, ёсць чыстай праўдай. Проста ёсць цэлы шэраг іншых падрабязнасцяў. Калі б я іх цяпер агучыў, то ў краіне не засталася б павагі да праваахоўных органаў, судовых інстанцыяў, дзяржаўскай і шмат чаго яшчэ. А гэта ўсё ж патрэбныя ў краіне службы, без якіх нельга абыходзіся ніводнай дзяржаве. Я не хачу канчаткова падрываць іх аўтарытэт.

Гутарыў Зьміцер Панкавец

КХП БНФ і Партыя БНФ аб'яднаюцца?

У адным з апошніх сваіх артыкулаў «Яднацца трэба са сваімі» Зянон Пазыняк недвухсэнсоўна намякнуў, што ён ня супраць аб'яднання двух крылаў былога Народнага Фронту, Кансэрватыўна-хрысціянскай партыі БНФ з Партыяй БНФ, бо па-ранейшаму працягвае лічыць «вячоркаўцаў» беларускай нацыянальнай сілай, якая змагаецца за беларускую справу. Што думаюць пра магчымасць уз'яднання сябры абедзвюх партыяў?

Юрась Беленькі, намеснік Пазыняка, кажа, што Зянон заўжды працягваў руку супрацоўніцтва сапраўдным беларускім сілам і ў гэтай прапанове няма нічога дзіўнага. «У 1991 годзе Зянон Станіславіч прапаноўваў аб'яднацца на нацыянальным падмурыку нават сваім апанэнтам — камуністам, калі яны гатовыя былі пакаяцца ў памылках мінулага», — кажа Ю.Беленькі. Разам з тым

ён заўважае, што немагчыма ўступаць у хаўрус з такімі людзьмі, як Вінцук Вячорка ці Юры Хадыка, якія з глебы нацыянальнай палітыкі перайшлі да пазыцыяў лібэралізму і прагматызму.

Падобна лічыць і іншы намеснік, Сяргей Папкоў, які ўпэўнены, што немагчымае аб'яднаньне зь людзьмі, якія стаяць на прарасейскіх пазыцыях. Аднак С.Папкоў адзначае, што ў ПБНФ засталася багата людзей, якія проста забыталіся, і зь імі патрэбна шчыльнай працаваць.

Віктар Івашкевіч мяркуе, што аб'яднаньне КХП і ПБНФ пакуль немагчымае, хоць партыі стаяць на досыць блізкіх нацыянальных пазыцыях. «Але няма сэнсу разбураць дэмакратычную кааліцыю, якая ўжо існуе, і ствараць нейкую сумнеўную з КХП. Мы ня супраць, каб «пазынякоўцы» ўвайшлі ў склад нашай кааліцыі. Але гэтага хут-

чэй за ўсё не адбудзецца, бо мы можам прабачыць Лябедзьку і Фядуту, што яны некалі працавалі з Лукашэнкам, а «кахэпісты» — не», — кажа сп.Івашкевіч.

Прафэсар Ю.Хадыка з энтузіязмам успрыняў такую думку З.Пазыняка. «Я асабіста за тое, што нашым партыям трэба аб'ядноўвацца, бо мы стаім на падобных палітычных платформах. Толькі гэты хаўрус будзе магчымы без такіх людзей, як Папкоў і Беленькі, якія невядома што нагаворваюць Пазыняку пра ПБНФ. Калі будуць канкрэтныя прапановы з боку Пазыняка, то мы іх з радасцю разгледзім».

Як бачым, у прынцыпе, партыйцы ня супраць пайсьці на збліжэньне адно з адным. Бяда толькі ў тым, што беларускія палітыкі больш баяцца сваіх саюзнікаў, чым праціўнікаў.

Зьміцер Панкавец

Невядомыя ў цывільным зладзілі кастынг у салдаты

16 жніўня ў Гомелі быў праведзены чарговы флэшмоб з нагоды Дня салідарнасьці. Каля паўтара дзясятка маладзёнаў сталі а 22:30 ля помніка Кірылу Тураўскаму ў цэнтры Гомелю і запалілі свечкі (на жаль, арганізатары вырашылі ўдзелу ў акцыі не прымаць і паглядзець збоку).

Пасьля заканчэньня мерапрыемства моладзь пачала разыходзіцца, аднак частка зь іх была затрыманая невядомымі людзьмі ў цывільнай вопратцы, якія назваліся супрацоўнікамі Цэнтральнага РУУС Гомелю. Пасьля гэтага юнакоў (каля дзесяці чалавек) адвезьлі ў гэты самы РУУС нібыта для высьвятленьня асобаў. Там з кожным пагутарылі па шчырасьці і прапанавалі прайсьці кастынг для ўдзелу ў сэрыяле «Салдаты», які й правялі дзвюма лічбавымі відэакамэрамі і адным фотаздымачом. Прыкладна праз гадзіну юнакоў адпусьцілі без складаньня пратаколаў, аднак, магчыма, ня ўсіх. Мэту затрыманьня і імёны «супрацоўнічкаў» высьветліць так і ня выйшла.

Гарт

Зь «Беларуссю» пакончана

Зруйнаваны будынак першага паваеннага кінатэатру ў Менску.

Зь ім зьвязаны ўспаміны трох пакаленьняў менчукоў. Да Лукашэнка ў ім зьбіраліся размясяціць Музей сучаснага мастацтва. А цяпер будзе паркінг з забаўляльным цэнтрам. Кінатэатар называўся «Беларусь».

Беларускамоўнае навучаньне ў лічбах

У Менску па-беларуску вучацца 2,4% школьнікаў.

Вось-вось настане 1 верасьня. Тысячы дзяцей па ўсёй краіне сядуць за школьныя лавы. Інтэрэсы беларускамоўных сем'яў адстойвае Таварыства беларускай школы. Дарэчы, 21 жніўня ТБШ адсвяткавала сваё 85-годзьдзе. У дзень юбілею мы пагутарылі з ягоным старшынём Алесем Лозкам.

«Казаць пра лічбы беларускамоўнага навучаньня ў гэтым годзе пакуль ранавата, бо клясы яшчэ не сфармаваныя і ніхто не назаве вам дакладную лічбу. Трэба заўважыць, што ў 1993—1994 г. у беларускамоўныя першыя клясы ішлі 76% школьнікаў ад агульнай колькасьці, на Меншчыне гэты паказьнік складаў увогуле 92,6%, пасля сумнава-домага рэфэрэндуму 1995 году гэтая лічба склала — 38%, летась — 21%. Лічбы гавораць самі за сябе», — кажа Алесь Лозка.

На сёньня ў Менску засталіся толькі чатыры цалкам беларускамоўныя школы, хоць, да прыкладу, у 2001-м такіх было адзінаццаць. Гэта — сярэдняя школа № 60 у Маскоўскім раёне, гімназіі №9 у Першамайскім раёне і №4 у Фрунзэнскім, а таксама гімназія-каледж Міністэрства культуры ў Цэнтральным раёне. Ёсць яшчэ закрытыя ўладамі Гуманітарны ліцэй імя Якуба Коласа, які працягнуў набор вучняў і гэтым летам. Як бачым, цэлыя сталічныя

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

раёны засталіся безь беларускіх школаў. Таму, напрыклад, бацькам з Кастрычніцкага раёну, якія хочуць, каб іхныя дзіця вучылася на роднай мове, даводзіцца вазіць яго ў іншы раён Менску.

Такім чынам, у Менску летась па-беларуску вучылася ўсяго толькі 2,4% школьнікаў, але гэта найлепшы паказьнік між буйных гарадоў Беларусі, у абласных цэнтрах становіцца яшчэ горшэ.

Таксама ёсць шэраг устаноў адукацыі, дзе беларуская мова пераважае над расейскай. Гэта — гімназіі №14, 23, 24 і сярэднія школы № 2, 68, 72, 89, 131 і 190. Усяго па Менску ёсць 43 школы зь дзьвюма мовамі навучаньня.

«Большасць беларускамоўных школаў працуюць у гуманітарным профілі, гэта паглыбленае вывучэньне моваў, гісторыі, грамадзка-

наўчых дысцыплінаў», — гаворыць сп. Лозка. Міністэрства адукацыі працягвае знаходзіцца ў каляніяльных стэрэатыпах, упэўненае, што па-беларуску нельга якасна вывучаць фізыку, матэматыку ці хімію.

Увогуле па краіне ў мінулым навучальным годзе па-беларуску займалася 23,3% школьнікаў. Між іншым, ЮНЭСКО лічыць, што мова знаходзіцца пад пагрозай зьнікненьня, калі на ёй вучацца менш за 30% насельніцтва. На Гомельшчыне ж па-беларуску займалася ўсяго толькі 17% вучняў.

«Міністэрства адукацыі любіць казыраць тым фактам, што амаль 62% школаў па краіне беларускамоўныя, — кажа Алесь Лозка. — Але ня трэба забывацца, што ў асноўным гэта малакамплектныя школы ў вёсках, якія паступова зьнікаюць. Кожны год улады закрыва-

Кожны пяты першаклясьнік паступае ў школы зь беларускай мовай навучаньня.

юць прыблізна сто школаў, і ў асноўным гэта ўсё беларускамоўныя ўстановы».

Алесь Лозка не губляе надзеі, ён бачыць пазытыўныя зрухі ў тым, што сёлета цэнтралізаванае тэставаньне па беларускай мове здавала прыкладна столькі ж абітурыентаў, колькі і па расейскай, нягледзячы на татальны пераўзыход расейскай мовы над беларускай у навучальным працэсе.

Дый саму лічбу 2,4% беларускамоўных школьнікаў у сталіцы на 12-м годзе лукашэнкаўскага кіраваньня можна расцэньваць як заваёву. Старэйшыя памятаюць, што пры канцы СССР у Менску не было ніводнае беларускамоўнае клясы.

Зьміцер Панкавец

На Чаркізаўскім загінула й беларуска

Пра гэта карэспандэнту «НН» паведамілі ў прэс-службе Міністэрства замежных спраў. Імя дзяўчыны з этычных прычынаў не раскрываецца.

Паводле расейскіх СМІ, ужо затрыманыя трое маладых людзей (студэнты розных маскоўскіх ВНУ), якія вінаваціцца ў тым, што вырабілі і заклалі бомбу. Следчыя ўпэўненыя, што галоўная прычына іх учынку — ксэнафобія (у гэтым выпадку нянавісьць да неславянаў) і гамафобія. Напрыклад, іх нядаўна бачылі на антыгейскай дэманстрацыі.

У выніку выбуху бомбы, што ўзарвалася ў кавярні ў панядзелак а 9.30 па менскім часе на Чаркізаўскім рынку Масквы, загінулі восем чалавек. Двое памерлі потым у больніцы. 47 чалавек атрымалі раненні рознай ступені цяжкасці, 35 чалавек былі шпіталізаваныя.

АГ

Пад Светлагорскім знайшлі горад Казімер

У Светлагорскім раёне рыхтуюцца археалагічныя

раскопкі з мэтай вызначыць месца знаходжання гораду Казімеру, які існаваў у XVII стагоддзі. У раскопках возьмуць удзел аматары краязнаўства. Звесткі аб невядомым раней горадзе выявіў Сяргей Рассадзін — прафэсар катэдры гісторыі і паліталёгіі Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэту, доктар гістарычных навук. «У Варшаве я знайшоў прывілей, які падпісала ў 1643 г. Цэцылія Рэната — каралева Рэчы Паспалітай. Згодна з прывілеем, надавалася магдэбурскае права гораду Казімеру ў Бабруйскім старостве. У дакумэнце ёсць і герб Казімеру — леў на чырвоным шчыце», — кажа С.Рассадзін. Прывілей захоўваецца ў Галоўным архіве старадаўніх актаў Польшчы.

На думку даследніка, Казімер быў разбураны ў час вайны ў 1655 г., а на яго месцы цяпер знаходзіцца вёска Каралёўская Слабада Светлагорскага раёну. Сёлета тут ўжо двойчы праводзіліся археалагічныя выведкі з удзелам мясцовай грамадзкасці. У ходзе выведак было вызначана, што горад сапраўды мог размяшчацца тутак. Раскопкі пройдуць у Каралёўскай Слабодзе 23—27 жніўня пад навуковым кіраўніцтвам С.Рассадзіна пры дапамозе Таварыства беларускай мовы.

Паводле belngo.info

Падсуднаму беларусу ў Маскве ня могуць знайсці перакладчыка

Працэс над Юрасём Іваноўкічам у Маскве зноў адкладзены да 30 жніўня. Суд дагэтуль ня можа знайсці якаснага перакладчыка. Адвакат Станіслаў Маркелаў кажа, што прапанаваная перакладчыца ня здолее

Юрась Іваноўкіч.

ла звязна патлумачыць ніводнага пытання і ніводнага адказу: «Яна ня ведае ні слова па-беларуску наагул. Але гэта прафэсійны перакладчык — адзіны, які ёсць, як я ведаю, ва ўсёй Расеі. Іваноўкіч не зразу меў нічога, што яна перакладала, і я таксама не зразумеў. Яна проста ня можа перакладаць». Нагадаем, што Іваноўкіча судзяць за надпісы «Жыве Беларусь» і «БТ ілжэ», зробленыя ім на будынку беларускай амбасады ў Маскве.

Эўрапейскае радыё
для Беларусі

Беларусы ўзялі ўдвая болей крэдытаў

Крэдыты ў Беларусі сталі больш даступныя. Аб гэтым прэзідэнту Беларусі далажыў старшыня праўлення Нацбанку Пётра Пракаповіч, паведамляе БелТА. У выніку гэтага вырасла колькасць выдаваных крэдытаў (больш як у 2 разы на спажывецкія патрэбы і ў 1,7 раза — на будаўніцтва жылля).

МБ

На ўкраінскай заставе ганяліся за беларусамі

Чацьвёра грамадзянаў Беларусі былі затрыманыя памежным нарадам заставы «Дабранка» чарнігаўскага атраду а 1-й гадзіне ночы.

Беларусы кешкаліся каля аўтамабіля «фольксваген» літоўскай рэгістрацыі, пакінутага непадалёк ад пункту пропуску «Новыя Ярылавічы», і, хутчэй за ўсё, мелі намер разрабаваць яго. На воклік памежніка беларусы, мужчыны ў веку ад 26 да 29 гадоў, кінуліся ўцякаць у розныя бакі. Каб іх спаймаць, памежнікам давялося зрабіць асвятляльны стрэл. Урэшце беларусаў затрымалі за злоснае непадпарадкаваньне памежнікам, і найбліжэйшым часам іх чакае суд.

Што да аўтамабіля, каля якога памежнікі выявілі парушальнікаў, то высветлілася, што ён належыць грамадзяніну Літвы. Літовец ня меў адпаведных дакумэнтаў для таго, каб перасячы дзяржаўную мяжу ў Беларусь, а таму вырашыў пакінуць свой транспартны сродак непадалёк ад пункту пропуску.

Паводле
«Високий вал»

Ці ўратуе «Шымана» рэпутацыю Мотавэля?

Першую партыю горных роваў выпусьцілі на Менскім мотавэлязаводзе. Пакуль спажывец прапануецца дзьева мадэлі. Штодня вырабляецца каля трыццаці горных роваў. Сёлета да канца году маюць выпусьціць тысячы шгук. Нясна пакуль, які будзе попыт на іх у бязгорнай Беларусі. Партнэрам заводу стала японская кампанія «Шымана» — вядучы

сусветны вытворца горных роваў. Трэба зазначыць, што горныя роваў ўласнай распрацоўкі на Мотавэля выпускаліся ў 1999 годзе, але замацавацца на рынку ня здолелі.

АК

У Празе адкрылі Беларускі клуб

На прэзэнтацыі прысутнічала блізу 30 чалавек з ліку эмігрантаў, палітуэкачоў, а таксама грамадзянаў Беларусі, якія па прыватных ці службовых справах знаходзіліся гэтым часам у сталіцы Чэхіі. Ініцыятарам заснавання Беларускага клубу ў Празе стаўся Юрка Станкевіч (сын Яна Станкевіча).

Афіцыйнае адкрыццё Беларускага клубу прайшло ў выглядзе невялічкага фурштэту. Свае вершы прысутным чытаў малады паэт з Беларусі Глеб Лабадзенка. Цэнтральнай жа часткай імпрэзы сталася прэзэнтацыя мастака Алеся Пушкіна, які гэтымі днямі гасьцяваў паводле прыватнага запрашэння ў Празе.

**Паводле радзі
«Рацыя»**

Падатак на капусту

Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання прапанаваў ўвесці сезонныя мытныя пошліны на ўвоз у краі-

ну некаторых відаў гародніны. Падрыхтаваны праект адпаведнай пастановы. Прапануецца ўвесці мыты на імпартную цыбулю галоўкамі, моркву, чырвоныя буракі й капусту. У Мінсельгасхарчы патлумачылі, што сезонныя пошліны ўводзяцца з 2003 г., каб абараніць айчынную вытворцу. У той жа час не плянуецца абкладаць пошлінай завозную бульбу. Летась сезонныя ўвозныя пошліны дзейнічалі з 1 верасня. Стаўка мыта на цыбулю складала 100% мытнага кошту тавару, на бульбу — 50%, моркву і буракі — 60%, капусту — 35%.

Bsb.by

Менскія аўтобусы перафарбуюць у зялёны колер

Усе аўтобусы прадпрыемства «Менсктранс» мусяць быць зялёнага колеру. Такое рашэнне прынялі сталічныя транспартнікі. Новыя аўтобусы МАЗ ужо даўно выпускае менавіта такога колеру, а вось старыя давадзецца абнавіць.

Як паведаміў агенцтву «Менск — Навіны» начальнік вытворча-тэхнічнага аддзела прадпрыемства «Мінсктранс» Аляксандар Шкуратаў, гэта ня значыць, што ўвадначас усе машыны перафарбуюць у зялёны колер. Напачатку афарбоўку памя-

няюць тыя, якія зь цягам часу прыцымелі, абшарпаліся і вымагаюць афарбоўкі. Для гарадзкіх тралейбусаў транспартнікі таксама распрацоўваюць адзіную колерную гаму — але пакуль выбіраюць з трох варыянтаў.

АК

Наша збожжа ў агні не гарыць і ў вадзе ня тоне

Сёлетні год нарабіў клопату сялянам усходу Эўропы: моцныя маразы ўзімку, сушасярод лета ды залеза ў разгар жніва. Польскае Міністэрства сельскай гаспадаркі прагназуе недабор зерня ў памеры 20% леташняга ўраджаю. Літва страціла траціну ўраджаю (страты ацэньваюцца ў 170 млн эўра), у Расіі не дабярэў амаль 10 млн т, ва Украіне, праз зімовае вымярзанне пшаніцы, — 3,7 млн т. І толькі беларускім нівам ня страшныя ні маразы, ні суш, ні буры.

Калі верыць БТ, БелТА і намесніку міністра сельскай гаспадаркі Васілю Паўлоўскаму, плянуецца атрымаць 7,2 млн т збожжа — нават болей, чым летась. Ураджайнасьць у сярэднім складае аж 29,3 ц/га. Найлепшыя паказчыкі зафіксаваныя ў Гарадзенскай вобласці — 36 ц/га, найменшыя ў Гомельскай — 24 ц/га.

Над гэтым фэномэнам варта задумацца.

Сямён Печанко

У Клецку паўстане новы касцёл

20 жніўня ў парафіі Найсвяцейшай Тройцы ў Клецку адбылася закладка нарожнага каменя пад новы касцёл. Гэтую ўрачыстасць узначаліў апостальскі адміністратар Менска-Магілёўскай архідыяцэзіі біскуп Антоні Дзям’янка. Касцёл існаваў у

Клецку з 1459 г. У міжваенны час парафія налічвала каля пяці тысяч вернікаў. Аднак гітлерцы расстралялі клецкіх сьвятароў, а ў 1953 г. савецкія ўлады ўзарвалі сьвятыню. Намаганьнямі клецкага пробашча кс.Эрвіна Вяжоркі MSF будзеца новы касцёл.

Удзельнікі ўрачыстасці заклалі ў мury новай клецкай сьвятыні тры гістарычныя цагляныя з колішняй разбуранай. На малітву вернікаў будзе склікаць гук старажытнага звана вагою амаль у тону, які захоўваўся ў дзяржаўным музэі і нядаўна быў вернуты парафіі.

Catholic.by

Глеб хацеў паўтарыць подзьвіг Зыдана

У тую сераду футбольная зборная Беларусі правяла соты матч у сваёй гісторыі. Суперніка для юбілею выбралі не наймацнейшага — Андору. Беларусы пераўзышлі пірэнэйцаў на галаву: 3:0. Адзін з галоў забіў лідэр зборнай Аляксандар Глеб з лёнданскага «Арсэналу». У адным з эпізодаў матчу наш паўабаронца ўвазаўся ў канфлікт з андорскім абаронцам (на фота), але ўсё скончылася ціха.

Зь іншых спартовых цікавостак: тэнісіст Макс Мірны ў пары з швэдам Юнасам Б’еркманам перамог у парным разрадзе турніру сэрыі «Мастэрз» у Цынцынаці.

Зьміцер Панкавец

У сьцяну новага касцёлу ўмуравалі тры гістарычныя цагляны.

У Бабруйск!

*У дзень, калі ты садзіў,
ты калаціўся, каб яно
расло, і каб пасеянае
табою рана закрасавала;
але ў дзень збору
не багатае жніво будзе,
а пакута вялікая.*

Кніга прарока Ісаі

Фарбуюць усё, што толькі можна

Бабруйск, насуперак стэрэатыпам, — вельмі прыгожае места. Яго выгодна адрознівае ад усіх гарадоў і мястэчак Беларусі ўнікальная радыяльная пляніроўка, гарысты краявід, паўнаводныя рэкі, безліч помнікаў дойлідства самых розных кшталтаў і эпох.

Але гэтымі днямі ў Бабруйску невясёла.

Горад літаральна кіпіць і гарыць халодным полымем клопату. Фарбуюць усё, што толькі можна. Прыстукваюць плітку паўсюль, дзе толькі ходзяць. Горад перарыты траншэямі, застаўлены будматэрыяламі. І нават на выходныя няма тут спакою. Згодна з плянам добраўпарадкавання і рэканструкцыі, да сельскагаспадарчага сьвята павінны быць падрыхтаваны 555 аб'ектаў — на будоўлях Бабруйску занятыя каля 10 тысячаў будаўнікоў з усяе краіны. Аднаведна, столькі гасцей Бабруйск ня бачыў ніколі. Праз гэта ў горадзе ня тое што пераначаваць, але пад'есьці — праблема. Як сонца надвячоркам залоціць вершаліны дрэваў, то зняможаныя за дзень людзі ціха запаўняюць рэдкія пункты грамадзкага харчавання. Яны суворы і засяроджаны рыхтуюцца адзначыць канец жніва.

Сёння Бабруйск нагадвае велізарную будаўнічую пля-

Бабруйскі пляц. Пераддажынікі-2006.

**Аўральны рамонт
райвыканкаму.**

**Увага! Нас
фатаграфуюць!**

АЛЕСЬ МАТАФОНАУ

АЛЕСЬ МАТАФОНАУ

АЛЕСЬ МАТАФОНАУ

цоўку. У райвыканкаме ўвесь дарагі паркет заквэцаны крэйдаю й фарбамі. Але праца не спыняецца! Чыноўнікаў тут, як заўжды, болей, чым усіх рабочых. Гарачая пара! Усе мітусяцца, правяраюць, пералічваюць. А пад Леніным на плошчы тужліва соўгаюцца рабацігі. Не пасыпелі да 15 жніўня скончыць. Не пасыпелі! Пастаўшчыкі падводзяць! Бракуе пліткі! Не хапае граніту! Але тут ужо пачынаецца мантаж 1500 месцаў для будучых пераможцаў. Бо самае важнае — каб усё спадабалася перадусім самаму галоўнаму сейбіту. Нават калі ўвесь горад над Бярэзінай засынае, у электрычным зьзяньні на галоўнай бабруйскай плошчы яшчэ застаюцца работнікі.

Курапаткі ў крэпасьці

Разам з тым сотні помнікаў бабруйскае старасьвеччыны, сярод якіх ёсць гэтакія ўнікальныя здабыткі, як велізарная крэпасць часу Напалеона, езуіцкі калегіум з касцёлам XVIII ст., палацы ды тузін сынагог, застаюцца без дагляду. Нягледзячы на ўсе руйнаваньні, у Бабруйску шмат захавалася даўніны. Колькасьць помнікаў тут уражвае. Але выдатны тутэйшы музэй ледзьве зьмяшчае ўсе свае скарбы ў сховах, а лядашчая выстаўная заля гораду вартая адно скрухі. Тое самае тычыцца й некалі сьлыннага сваім нон-канфармізмам тэатру імя Дуніна-Марцінкевіча і тутэйшых кінатэатраў, бібліятэк і дамоў культуры... Ці ня самы яркі сымбаль стаўленьня ўладаў да старажытнасьцяў Бабруйску — гэта вялікія чароды курапатак ды перапэлак, што ўзлятаюць з пад ног... пасярод велічных гмахаў крэпасьці. Поўнае здзічэньне й цывілізацыйны заняпад. Варта адвесьці колькі кварталаў ад цэнтру гораду, дзе шумна імітуюць бурную дзейнасьць чы-

ноўнікі, паганяючы тысячы будаўнікоў. ...*І расьсеяўся народ па ўсёй зямлі Эгіпецкай зьбіраць жніво замест саломы. А прыстаўнікі пануквалі, кажучы: выконвайце... (Біблія. Сыход.)*

Жнуць усё запар

Бабруйскія тубыльцы наракаюць на будоўлю гмаху гатэлю «Турыст», што расьсеўся ўздоўж Бярэзіны. Паводле нормаў, тэрмін будаўніцтва не павінны перавышаць 5 гадоў, а закінуты недабудаваны гатэль стаіць ужо з 1989 году! Ды раптам пасяля 15-гадовай кансэрвацыі ён мусіць мець 5 зорак! А побач узводзяць і забаўляльны цэнтар. У Бабруйску ходзяць чуткі, нібы той даўгабуд спавілі сталёвымі сьцяжкамі, і, пэўна, пасяля «Дажынак» тут спатрэбіцца капітальны рамонт.

Але беларускае чынавенства часам дэманструе выбітныя фокусы палітычнае эканоміі.

Падчас сёлетняга фэсту «Дажынка-2006» усе гандлёвыя арганізацыі, што прыедуць у Бабруйск, будуць вызвалены ад платы падаткаў і збораў. Лібэралізм без берагоў. Гэта нібыта дазволіць зьменшыць выдаткі на арганізацыю гандлю, а таксама зьменшыць цану продажу на айчынныя тавары на 5%, а на імпартныя — на 10%! Налятай!

Аж дух займае. Міжволі пачынаеш нэрвавацца й хвалявацца за гэты сымпатычны горад. Што ж будзе пасяля сьвята? Як ім тут будзе, як усе госяці разьедуцца?

Між тым нават у ваколіцах Бабруйску пра ўраджай гавораць зь неспрыханым скепсісам. Чаго толькі сёлетні было: замаразкі, суша, а цяпер, нарэшце, залевы. Пахмурныя дзядзькі, якім не даюць пахмяляцца, жорстка крытыкуюць калгаснае начальства, што не дае людзям продыху, а ўраджаю —

ВЕРАНИКА ДЗЯДОК

Касьцёлу, што на тэрыторыі былой вайскавой часткі, няма нават у сьпісах ацалелых архітэктурных помнікаў.

ВЕРАНИКА ДЗЯДОК

Інтэр'еры бабруйскай крэпасьці.

нармальнае сьпеласьці. Жнуць усё запар, нясыпае й мокрае. Імкненьне любым коштам ставіць рэкорды выдавочна не дадае аптымізму.

Плыве гэта песьня ка мне і заве,
І ў сэрцы зьвініць, як каса
у траве:
«Ты так жа, брат, сееш...
дзе тваё жніва?»

Сяргей Харэўскі

АЛЕСЬ МАТАФОНАУ

Гэтым пераможам

Што нацыянальнаму руху
рабіць зь дзяржавай?
Разважае **Сяргей Богдан**.

Насельніцтва Беларусі пакладаецца на дзяржаву ва ўсім чыста. Носьбіты нацыянальнай сьведомасьці ў гэтым не адрозьніваюцца ад рэшты суграмадзянаў (праўда, яны маюць на ўвазе іншую, не цяперашнюю дзяржаву). Важнай асаблівасьцю іх перакананьняў даўно была і ёсьць упэўненасьць, што свая ДЗЯРЖАВА будзе ўнівэрсальным сродкам вырашэньня нацыянальных праблемаў («прыйдучь нашы — разьбярэцца»). Таго і спадзяваліся ад навастворанай незалежнай Рэспублікі на пачатку 1990-х.

Тады гэта можна было дараваць, зважаючы на палітычную наіўнасьць. Але сёньня мяне здзіўляе чаканьне, што перамога на выбарах дэмакратычнай апазыцыі можа карэнным чынам зьмяніць краіну. Маўляў, дастаткова правесці вольныя выбары дый забраць палітычную ўладу ў краіне — вось і ўсё рашэньне нашых бедаў.

Між тым, выбары ёсьць толькі малой часткай гэтага рашэньня. Бо перамога дэмакратычнай апазыцыі на іх дазволіць зьмяніць адно выпэйшае кіраўніцтва дзяржавы. Мо' яшчэ бюракратычны апарат (праз гады). Ня зьмяняцца ні лад мысьленьня грамадзянаў, ні самі дзяржаўныя мэханізмы. Спадзяваньні нацдэмаў на перамогу выключна шляхам апанаваньня дзяржавы праз выбары сьведчаць пра неразуменьне сутнасьці дзяржавы, якой надаюць проста-такі антрапамарфічныя рысы.

Чалавечыя рысы дзяржаве надаваць ня варта, бо яна — не Левіятан, больш ці менш пасьлядоўны ў сваіх паводзінах, а складаны мэханізм, розныя часткі якога рухаюцца часам адна насуперак адной — то бок левая рука ня ведае, што робіць правая. Ня варта і пэрсаналізаваць дзяржаву, бо, вядома, ва ўсім сьвеце прэзыдэнты могуць ствараць культ сваёй асобы, чыніць тэрор, але нават у самай маленькай краіне яны абапіраюцца на апарат (які складаецца зь вельмі розных людзей) і

таму нават пры моцнай арыентацыі цяперашняй беларускай дзяржавы на адну асобу няварта атаясамліваць дзяржаву і гэтую асобу.

Складанасьць прыроды дзяржаўнага апарату цягне за сабой выснову: сёньня нядбайнасьць і самавольства чыноўнікаў гэтага апарату ратуюць рэштку свабоды, заўтра яны ціхенька «прысыяць» дэмакратычны перамены. Контрарэвалюцыйнага намеру чыноўнікі мець ня будуць, проста яны працягнуць працаваць «па-старому» (а як жа яшчэ ім працаваць праз трыццаць гадоў «заслужанага стажу»?). Калі чыноўнік дэманстрацыйна не разумее нашае мовы, дык не таму што ён антыбеларускі дэман у чалавечай скуру. Ён савецкі чыноўнік, і яго сутнасьць у тым, каб не разумець беларускай мовы, гэтакасама, як і сутнасьць скарпіёна ў тым, каб джаліць.

Пытаньне стаіць востра: што нацыянальна-дэмакратычнай апазыцыі рабіць зь дзяржавай?

Вучыцца ў эўрапейскіх імігрантаў

Перш за ўсё, трэба адмовіцца ад ілюзіяў і спадзяваньняў на дзяржаву і дзяржаўныя структуры ўвогуле. Маўляў, вось толькі варта «нашым» заняць тыя кабінэты і... Відаць, у

Дзяржава — не Левіятан, а складаны мэханізм, розныя часткі якога рухаюцца часам адна насуперак адной.

стабільнай дэмакратычнай сыстэме так і было б, але не ва ўмовах постсавецкай краіны Ўсходняй Эўропы. Нават пасля магчымага прыходу да ўлады дэмакратычнай апазыцыі краіне спатрэбіцца дзесяцігодзьдзі, каб збудоваць дэмакратычную сыстэму і пазбыцца спадчыны старога рэжыму. Таму антыдэмакратычныя экспэсы з боку дзяржаўных органаў будуць працягвацца і пасля фармальнай перамогі дэмакратаў.

Выйсьце ў асымэтрычным падыходзе. Перамога не ў заняцці кабінэтаў, бо проста займаючы іх, дэмакраты пачнуць граць паводле чужых правілаў, у навязанай рэжымам сыстэме каардынатаў ды прайграюць. Гэта будзе нават не гульня ў чужых правілах, а танцы пад чужую дудку.

Трэба зьмяняць правілы і сыстэму каардынатаў. Сёньняшні прыярытэт — разбудова грамадства, *свайго* грамадства. Узорам служаць імігранты, што стварылі ў Нямеччыне ды іншых краінах Заходняй Эўропы сваё паралельнае грамадства. Яно выклікае праклёны тубыльнага насельніцтва і спэцслужбаў, але дазваляе людзям захаваць нацыянальную годнасьць. На сёньня выйсьце для нацыянальна-дэмакратычнага руху акурат у гэтым.

Калі дзяржава і ўлада не прызнаюць нашых правоў у сваіх рамках, варта будаваць уласныя рамкі. Гэта пмат у чым дазволіць пазьбегнуць бясплённага гвалтоўнага процістаяньня, бо працаваць дэмакраты і рэжым будуць у розных плашчынях. Нефармальныя задзіночаньні людзей і пераследаваць куды цяжэй, чым незарэгістраваныя (і пагатоў зарэгістраваныя!) арганізацыі. Бо пераследнікам няясна, пра што ўвогуле ідзеца, хто да іх належыць, у чым іх вінаваціць. Вядома, гэта ня дасьць «карцінак» для Сі-Эн-Эн, але дазволіць рэальна зьмяніць грамадства і краіну.

Міжнародных нормаў не існуе

Трэба адмовіцца ад спадзяваньняў на цяперашнюю Рэспубліку (я маю на ўвазе палітычную адзінку, а не незалежнасьць). Рэспубліка Беларусь ніколі не адбудзе дэмакратычную беларускую нацыю. Яна будзе крэольскую нацыю, «тоже-белоруссов». Котка ня можа нарадзіць ільва. Замена чыноўнікаў і дэпутатаў ня вырашыць нацыянальна-дэмакратычных заданьняў, бо мэханізм і сыстэма — савецкія. Неабходна нанова пераставіць дзяржаву на новых мадэрных дзяржаўных мэханізмах. Кожная дзяржава адпавядае пэўнаму грамадству, а сёньняшня Рэспубліка ня можа абслугоўваць разьвіццё іншага, несавецкага грамадства ў

прынцыпе.

Кажучы пра адмову ад спадзяванняў на гэтую Рэспубліку, я кажу ня толькі пра абстрактную адмову ад летуценняў, але і, напрыклад, пра марныя спробы пераследаваць прадстаўнікоў цяперашняга рэжыму паводле законаў гэтага самага рэжыму. Нацдэмы палоненыя дзвюма аблудамі.

Першая: аб беззаконні рэжыму. Беларускі рэжым усё ж не афрыканскага кшталту, *свае* законы ён выконвае, і гэтыя законы зафіксаваныя пісьмова, таму казаць пра беззаконні не выпадае. Трэба разумець зьменлівую сутнасць закону як панятку. Можна рабіць жаклівыя рэчы законна, калі толькі своєчасова паклапаціцца пра адпаведную нарматворчую дзейнасць. Беларускі рэжым выконвае свае законы. Як выконваў, напрыклад, гітлераўскі рэжым свае «Нюрнбэрскія законы», скіраваныя на вынішчэнне жыдоў. Дык вось, кажучы пра законнасць, варта не звяртацца да сумлення чыноўнікаў, каб прымусіць іх да абстрактнага выканання законаў, а зазначаць, што пэўныя законы, напрыклад, не адпавядаюць правам чалавека, нацыянальным інтарэсам і ўвогуле нашым уяўленням пра тое, якімі яны павінны быць. І таму яны павінны быць змененыя.

Другая аблуда: перакананне ў існаванні міжнародных і эўрапейскіх стандартаў — дэмакратыі, юрыспрудэнцыі і г. д. Няма такіх стандартаў. Ёсць пэўныя нормы ЭЗ, ААН і мноства іншых інстанцыяў, але «стандартаў» няма, і казаць пра неадпаведнасць рэжыму міжнародным стандартам досыць дзіўна. Казаць ізноў жа трэба пра неадпаведнасць рэжыму нацыянальным інтарэсам беларусаў, развіцця краіны і г. д. Гучыць пераканаўча і больш лягічна.

РБ — толькі этап

Беларуская нацыя адрозніцца па-за дзяржавай, а пасля ўжо разбудзе свае дзяржаўныя структуры. Нацыю *можна* збудаваць па-за дзяржаўнымі рамкамі, і ў сьвеце мноства прыкладаў таго, як ва ўмовах паралельных грамадстваў паўставалі нацыі. Паралельнае грамадства можа вытрымліваць самы жорсткі ціск. Калі ж яно дасягне пэўнага роўня развіцця — вось тады беларускае грамадства зможа вызначыцца з сваімі дзяржаўнымі формамі.

Перайняць дзяржаўную ўладу сёння — значыць змяніць імя кіраўніка на пыльдзе. Павінна паўстаць новая сыстэма дзяржаўнага кіравання. Яна будзе вынікам эвалюцыі грамадства, а не эвалюцыя грамадства будзе вынікам намаганняў «нашай» дзяржавы. Формула такая: ад грамадства да дзяржавы. Калі наадварот — мы атрымаем крэольскую нацыю ў стылі Лукашэнкі.

Пры гэтым, вядома, я не кажу пра самаізаляцыю і сыход у гета нацыянальна-дэмакратычных сілаў. Актыўнае змаганьне іх павінна працягвацца. Але звычайныя палітычныя камбінацыі не дазваляць ім перамагчы. І яшчэ, нават пасля фармальнай перамогі дэмакратаў на

Ён — савецкі чыноўнік, і яго сутнасць у тым, каб не разумець беларускай мовы, гэтаксама, як і сутнасць скарпіёна ў тым, каб джаліць.

выбарах, агучаныя гэтта тэзы захоўваюць сваю слупнасць. Кажучы пра выхад з звычайных рамак палітыкі, накіраванай на замену «кепскіх хлопцаў» у вярхах на «добрых», я маю на ўвазе НЕАТАЯСАМЛІВАНЬНЕ сябе зь цяперашняй Рэспублікай і яе сыстэмай увогуле. Але пры тым, безумоўна, варта імкнуцца заняць пасады ў гэтай дзяржаве і перайняць уладу ў ёй. Бо акурат такім чынам нацдэмы і атрымаюць магчымасць пераставіць дзяржаву. Рэспубліка Беларусь — толькі пачатковы этап у развіцці нашай нацыянальнай дзяржаўнасці. Мець зь ёй справы трэба, але памятаючы аб яе савецкай прыродзе і генэзісе.

Made in нянаша

У цяжкіх умовах, пад ціскам апанэнта заўжды ёсць спакуса пачаць прымаць умовы, якія яшчэ ўчора здаваліся немагчымымі, зьмірыцца зь непазьбежным і нават шукаць у тым уцеху. Ці ня ёсць цяперашні прэзыдэнт насамрэч «неапазнаным» нацыянальным правадыром? — ужо разважаюць некаторыя палітыкі. Паяднацца з рэжымам і прыняць яго праект савецкай Беларусі — вось сэнс прапановаў сп. Фядуты, высунутых пару месяцаў таму. Між тым

прэзыдэнцкі праект і праект нацыянальнага адраджэння і нацыянальнага руху фундаментальна розныя. Да таго ж сілы цяперашняга рэжыму нашмат большыя, чымся нацыянальнага руху, які будзе задушаны ў гэтым хаўрусе. Для нацыянальнага руху важна захоўваць маральную перавагу і не далучацца да сумнеўных палітычных камбінацыяў. Першым прынцыпам павінна быць адстойванне *свайго* праекту беларускай Беларусі. Будоваць яе будзем усе, у тым ліку і прадстаўнікі рэжыму. Але толькі пасля таго, як яны сапраўды прымуць НАШ праект.

Хрысціянства і нацыяналізм

Маральная перавага важная для нацыянальна-дэмакратычнага руху і з прагматычных меркаванняў. Шмат гаворыцца аб палітычных тэхналогіях, якімі павінны скарыстацца нацыянал-дэмакраты, каб перамагчы. Але ў тэхналагічным пляне заўжды выйграе дзяржава, бо яна можа дазволіць сабе наймаць падрыхтаваных штатных чыноўнікаў, што, карыстаючыся магчымасцямі дзяржапарату і яго рэсурсамі поўны працоўны дзень, у тэхналагічным пляне ЗАЎСЁДЫ абыдуць дэмакратаў, якія працуюць бяз сталага фінансавання і час ад часу. Таму для нацыянал-дэмакратычнага руху такімі важнымі ёсць акурат маральныя каштоўнасці. Каштоўнасці, а не тэхналогіі дазваляць стварыць беларускую Беларусь. Гэта — тое, што мы баронім, гэта тое, чым мы баронімся. Дэмакратычная Беларусь будзе створаная сіламі, якія цьвёрда прытрымліваюцца арыентацыі на такія каштоўнасці. Я маю на ўвазе перадусім хрысціянстваў ды нацыяналістаў (у дакладным значэнні гэтых словаў). Пытанне маральнасці, што мае першаснае значэнне для хрысціянскага і нацыяналістычнага рухаў, ператварае гэтыя рухі ў носьбіты і рухавікі пераменаў. На гэта цяпер ня могуць прэтэндаваць ні лібэралы, ні якая іншая сіла.

* * *

Зянон Пазыняк слухна кажа: «На сённяшні дзень Беларусь, фактычна, апынулася без нацыянальнай палітычнай альтэрнатывы». Альтэрнатыва павінна паўстаць як альтэрнатыва сыстэма, а ня спроба перапраграмаваць старую сыстэму.

Маладэчна

ПАВАЛ СЕВАРЫНЕЦ

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраванага «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малам Сітне, на поўначы Полаччыны.

Штогод у другой палове чэрвеня ў сіценскім леспрамгасе пачынаюцца павальныя звальненні — з уласнага жадання. Чым далей у лета, тым болей вяскоўцаў прыгадваюць колішнія вытворчыя крыўды, выбухаюць ад найменшае іскры, выказваюць начальству ўсё, што намножылася за цэлы год, ляпаюць на стол заявы — і сыходзяць у лес.

Не падумайце, гэта не сезоннае абвастрэнне псіхічных хваробаў і не эфект «максімкі». Гэта цвёрды разлік. За адзін дзень у ягадах сіценцы могуць зарабіць столькі ж, колькі за месяц працы на эстакадзе. Таму, як толькі лес запаўняецца пахам сакаўных этэраў, вёска дружна выдыхае: «Дачакаліся!..»

Сёлета, прыкладам, чарніцы прымаюць па 5 тысячаў за кіляграм, а для тутэйшага ягадніка, ды яшчэ ўзброенага «машынкай» (няхітрае прыстасаванне на ўзор бляшанае пяцярні), сабраць за сьветлавы дзень 20—25 кіляграмаў — як той казаў, справа тэхнікі.

І вось зранку вёска, не зважаючы на сьпёку, дождж, аваднёў, камароў, бярэ плеченыя кашы ды плятмасаваы ведры і збрыдае ў лес. Нават тыя, хто застаўся працаваць у Алёшчы, пасля змены

дабіраюцца да Сітна пешкі з «тарачкай» ды цягнуць з сабою колькі кілё тых чарніцаў. За пару месяцаў ягаднага сэзону можна *зрабіць бізнэс*.

Але ў большасці сіценцаў ідэі намнажэння капіталу выклікаюць клясавую агіду — яны аддаюць перавагу натуральнаму абмену й жывуць адным днём. У крамах ці на «кропках», дзе прымаюць ягаду, вядро чарніцаў мяняецца на блёк цыгарэтаў, 2 бутэлькі «віна» або «паўтарашку» «максіма» ды сякую-такую закусь — і ўжо нараніцу балючая галава, галодны страўнік і пустыя кішэні зноў гоняць небараку ў гушчары.

У лесе сіценцы арыентуюцца выдатна. Паходы пешкі па 15—20 км тут — звыклая справа; часцяком ходзяць «Расею чысьціць» — за межавую просеку, дзе людзі менш, а ягады большыя, і, як праўдзівыя партызаны, імкнучца выперадзіць суседзяў-вяскоўцаў у заповітных месцах.

Зрэшты, багацьця сіценскіх лясоў хапае на ўсіх. Сотні вяскоўцаў, дзясяткі прыезджых, што дэсантуюцца з кожнага полацкага дызеля, нават віцебскія ды сталічныя ягаднікі на машынах распушчаюцца ў велізарных масівах бяз знаку. Чарніцы ды журнавіны тут зьбіраюць у прамысловых маштабах; вядро брусніцаў можна набраць проста

ХРОНІКА

14 жніўня

З актывістам АГП **Маратам Афанасьевым** з Жлобіна не прадоўжылі працоўнага кантракту: ён 20 гадоў адпрацаваў на Беларускай мэталюргічным заводзе. Звальненне адбылося ў дзень нараджэння актывіста. Ён дэпутат, і звальненне трэба ўзгадняць з гарсаветам, чаго не рабілася.

Пратэстанцкая царква «Новае жыццё» падала апэляцыю ў Гаспадарчы суд Менску, патрабуючы пакінуць ёй будынак.

15 жніўня

Дырэктар Магілёўскага заводу штучнага валакна адмовіўся сустрэцца з кіраўніцтвам **прафсаюзу РЭП**, каб вырашыць праблему прафсаюзу на прадпрыемстве.

16 жніўня

У Горадні рэдактар часопісу «Magazyn Polski na uchodźstwie» **Андрэя Пачобута** выклікалі на допыт у міліцыю. Следчага Ленінскага РУУС цікавіла, хто фінансуе выданне і ці атрымліваў журналіст грошы ад польскіх калег, каб сплациць леташні штраф 2500 даляраў за несанкцыяваны пікет. 18 жніўня актывістаў Саюзу палякаў А.Пачобута, **Мечыслава Яскевіча** і **Ігара Банцара** затрымалі, звінаваціўшы, што яны замянілі здымкам дзяржаўных журналістаў. Каб сарваць паседжанне Рады СПБ, прызначанае на 19 жніўня, ДАІ некалькі разоў спыняла машыну **Віктара Мацулевіча**, які ехаў з Браслава. У Мазыры **Майну Шмаргун** выклікалі на 19-га «для размовы» ў КДБ. А ў Наваградку **Вайцеха Барадзіна** тэрмінова выклікалі ў ДАІ для праверкі дакументаў на аўтамабіль.

Адміністрацыя бабруйскага заводу «Бел-

шына» адмовілася распаўсюджваць дзеяньне калектыўнай дамовы на **сяброў Беларускага незалежнага прафсаюзу** і ня выплаціла ім 75% прыбаўкі да адпачынку на аздараўленне, парушыўшы Працоўны кодэкс.

Падатковая інспэкцыя Магілёва аштрафавала на 4 базавыя велічыні актывіста ПКБ прафэсара **Валера Беразіенку** за тое, што на партыйнай сядзібе няма кнігі заўваг і прапановаў. Яшчэ аднаго актывіста ПКБ **Валер'я Заўялава** аштрафавалі на 10 б.в. за збор складак паводле састарэлых ведамасцяў.

Недзяржаўная газета з Баранавічаў **«Intexpress»** выйграла суд у дырэктара абуткавай фабрыкі, які вінаваціў выданне ў зьнявазе гонару і годнасці.

На акцыі Дзень салідарнасці ў Менску затрымалі **Аляксандра Спрагоўскага, Віталія Стажарава, Яўгена Навінскага,**

СЫХОДЗЯЦЬ У ЛЕС

каля сваёй хаты; у малінах раз-пораз бачаць мядзведзя. Але, як павялося ў нас з калгасных часоў, дзе Божая шчодрасць, там чалавечае марнатраўства. Што ягады, што грыбы, што кветкі — выбіраюць па-барбарску. Лісічкі грабуюць з карэньнем ды мохам — каб ворагу нават грыбніцы не засталася. Тыя чарнічныя кусцікі, якія жывуць да 300 гадоў і, можа, бачылі Касцюшку ды паўстанцаў Каліноўскага, абскубаюць «машынкамі», а потым наракаюць: нешта ягада штогод драбнее...

Букецік веснавых пралесак ці ландышаў, за які ў Менску ахвотна аддадуць 1,5—3 тысячы, выдзіраецца дзе-небудзь на паляны пад такім вась Сітнам; ахапкамі загрузаюцца цэлыя мікрааўтобусы. Калі дарогаю ня сцапаюць полацкія «зялёныя», 300—400 «зялёных» амэрыканскіх гарантавана.

І ўсё ж самы выгадны бізнэс у Сітне-сіці — сальне лісічак. Звычайна кошты на лісічку вагаюцца ад 3 да 8 тысячаў за кіляграм. Але калі іх не здаваць адразу, а сальці і прычакаць Калядаў — тады сюды заяжджаюць нямецкія нарыхтоўшчыкі — запасьлівы гаспадар можа атрымаць 10—15 эўра за кілё. Бывае, за сезон сіценская сям'я зьбірае да тony лісічак. Вось і лічыце.

Адзінае здзіўляе: як толькі людзі прымудраюцца прапіваць такую прорву грошай?

Хто ж зарабляе на сіценскіх грыбах,

ягадах? У першую чаргу — скупшчыкі. Аб'яднаньня ў канкурэнтныя сеткі (прыватная фірма з Расонаў, Полацкая райспажываапаэрацыя, «гастралёры» з Расеі, мясцовыя нелегальныя гандляры, якія разам зь ягадамі займаюцца адначасна і цыгарэтамі, і алькаголем), яны выграваюць тутэйшае багацьце, зазвычай мінаючы дзяржаўны бюджэт. У разгар сэзону адно толькі Сітна здае больш за тону чарніцаў штодня, Алёшча — паўтоны. А гэта ж толькі чарніцы. Толькі траціна сельсавету. А сельсаветаў у нас у Беларусі болей за тры тысячы...

Гэта на першы погляд можа падацца, што ягадна-грыбная тэма — так, летняя забаўка. Насамрэч зьбіраньне грыбоў ды ягадаў — канкурэнтная перавага Беларусі перад суседзьмі ды важкі артыкул даходу для мясцовага бюджэту з эўрапейскім самакіраваньнем. Калі 15—20% прыбытку скупшчыкаў пералічваць у сіценскую ўправу — будуць сродкі і на экалёгію, і на разьвіцьцё.

...Вы спытаеце, якая ж высокая мараль можа выноўвацца з такое прыземленае, нават падножнае тэмы?

Ашчаджаць дар тварэньня, даручаны нам разам зь зямлёю, і бачыць Боскі цуд у звыклым, чаго не заўважаем, чым грэбруем, — адна з самых яскравых прыкметаў нацыянальнага абуджэньня.

в.Малое Сітна

Самы выгадны бізнэс у Сітне-сіці — сальне лісічак.

ХРОНІКА

апанутых у майкі з патрэтамі зьніклых, і яшчэ 7 чалавек. У пастарунку міліцыянты сьпяраша склалі рапарты пра «несанкцыяваны сход», а потым адпусьцілі маладых людзей без пра-таколаў.

У Гомелі на флэш-мобе «для высвятленьня асобаў» затрымалі **каля 10 юнакоў**: іх зьнялі на відэакамеру і адпусьцілі без пра-таколаў.

Падчас флэш-мобу на Дні салідарнасьці ў Магілёве затрымалі **10 чалавек** — «для высвятленьня асобаў». Пасьля акцыі падчас распаўсюду незалежнай прэсы затрымалі **Сержука Нягачіна**.

17 жніўня

У Гомелі з ініцыятывы адміністрацыі чы-ноўнікі Мін'юсту забаранілі **суполку праф-саюзу РЭП** у аўтобусным парку №1.

Вярхоўны суд не задаволіў касацыйнай

скаргі **ГА «Інавацыйны фонд прававых тэхналёгіяў»**, афіцыйна скасаваўшы арга-нізацыю.

18 жніўня

Актывісты прафсаюзу РЭП **Уладзімер Тузаў** і **Галіна Драздова** выйгралі суд у Магілёўскага заводу штучнага валакна: з звольненымі яшчэ ўвесну актывістамі не разьлічыліся цалкам, а Тузаву яшчэ і не адра-зу аддалі працоўную кніжку.

20 жніўня

У Мядзель актывіста АГП **Андрэя Абале-віча** выклікалі на допыт у міліцыю: даставіў яго начальнік раённага крымінальнага вышу-ку. Актывіста хацелі зьвінаваціць, што ён зрабіў «антыдзяржаўныя» графіці «Дастаў» і «Надакучыў».

21 жніўня

На волю выйшлі актывісты «Партнэрства» **Эніра Браніцкага** і **Аляксандар Шалай-ка**.

Стала вядома, што яшчэ 3 жніўня Вярхоў-ны суд ліквідаваў **ГА «Беларускія фаб-рыкі думак»**. Паседжаньне адбылося пры адсутнасьці адказчыка.

У Берасьцейскім раёне каля Страдзічаў міліцыянты затрымалі аўтобус з 26 маладымі сацыял-дэмакратамі, якія ехалі на летнік ва Украіну. Пасьля ператрусу і асабістага над-гляду маладых людзей адпусьцілі, а аўтобус затрымалі як «тэхнічна няспраўны».

На беларуска-польскай мяжы затрымалі аўтамабіль актывіста БСДП (Г) **Алега Воў-чака**: у яго канфіскавалі кнігу пра Юр'я За-харанку і кнігі «Выбары прэзыдэнта Рэс-публікі Беларусі ў 2006 годзе. Факты. Ка-мэнтары».

АШ

Як лапцем па балоце

Калі б рэфэрэндум сапраўды стаяў на парадку дня, пра яго паведаміла б аўтарытэтнейшая крыніца. Піша **Аляксандар Класкоўскі**.

Пасьля хуткаечнай сустрэчы Пуціна з Лукашэнкам у Сочы пайшла новая хваля размоў пра немінуцы рэфэрэндум па канстытуцыйным акце. Але хто яе пагнаў? Бульварная расейская газета «Жизнь», спаслаўшыся на Івана Макушка — прэсавага сакратара Паўла Барадзіна. Што адзін, што другі пэрыядычна абвешчаюць нешта падобнае, нібы лапцем па балоце ляпаючы.

«Рэфэрэндум сёлета малаімаверны, — кажа палітоляг Андрэй Фёдараў. — Паведамленьне жойтай газэты не падобнае на пачатак прадуманай піяр-кампаніі». Сапраўды, калі б рэфэрэндум стаяў на парадку дня, пра яго хіба паведаміла б аўтарытэтнейшая крыніца. Напрыклад, фірмавы жанр, — «крыніца ў Крамлі».

У сысьцэльных тэрміны плебісцыт цяжка арганізаваць нават тэхнічна, бо ёсьць жа пэўная працэдура. Бакі мусяць ухваліць праект на супольным дзяржсавеце. Пакуль жа не чуць нават пра тое, што розныя варыянты зьведзеньня ў нешта адно.

Галоўнае ж, на думку Андрэя Фёдарова, тое, што ў беларускага боку яшчэ не такія слабыя пазыцыі, каб падмацаваць рукі ўгору. Ёсьць сама мала два козыры: транзыт і вайсковыя базы. Плоская нібыта эфэмэрная, але грозная зброя, як рыторыка. Справакаваць

антыкрамлёўскую кампанію зь Менску, атрымаць абвінавачаньні ў канчатковым пахаваньні братняй інтэграцыі — гэта Маскве было б надта недарэчы перад сваімі думскімі, а потым і прэзыдэнцкімі выбарамі.

А ўявецце сабе такі фінт вушамі: Менск пад пугай згаджаецца на плебісцыт — і з трэскам яго правальвае. Такіх удараў вялікія маскоўскія камбінатары ня зьведвалі даўно...

Зрэшты, сярод крамлёўскіх дарадцаў пэўна ж ёсьць цьвярозыя галовы, што кажуць: кіньце, хлопцы, дурное! Якое, да д'ябла, зьбіраньне земляў — тут бы ўтрымацца ў сеньняшніх межах... А Захад, вы думаеце, так і кінецца прызнаваць анэксію?

Што ж да сустрэчы тэт-а-тэт у «Бачаравым ручаі», то экспэрты схільныя лічыць, што бакі не паразумеліся. Газавое пытаньне адсунутае бліжэй да канца году, мяркуюць эканамісты Валер Дашкевіч і Яраслаў Раманчук. Зь іншага боку, гэта пацвердзіў пасол у Маскве Васіль Даўгалёў, які заявіў, што цэны на газ будуць абмяркоўвацца ў кастрычніку-лістападзе.

Тым часам іншыя аналітыкі зважаюць на тое, што наш урад фактычна пачаў капаць акопы газавай вайны. Прымаюцца рашэньні, звышзадача якіх — перазімаваць, не акалеўшы. Дый маральна народ ужо рыхтуюць. Наўрад ці віцэ-прэм'ер Уладзімер Сямашка толькі зь любові да чыстай тэорыі стаў публічна разважаць на выбухованабяспечную тэму падвышэньня камунальных тарыфаў на \$32—35 пры некалі абяцаных \$4—5 на год.

Карацей, насоўваецца суворая для ўсіх зіма.

Юлія ДАШАКЕВІЧ

У Івенцы захоўваюць традыцыі знакамітага мясцовага ганчарнага фэстываль «Гліняны звон».

нарства. У суботу-нядзелю тут прайшоў

Як гандляваць людзьмі па-патрыятычнаму

Галоўнае рэзюмэ скандалу вакол дзяўчынкі, якую ў Берасьці ў адной моладзевай патрыятычнай арганізацыі фактычна «прадалі» ў Анапу: не навучыліся мы яшчэ гандляваць людзьмі па-патрыятычнаму. У ідэале трэба так.
Фэльтон Лёліка Ушкіна.

Офіс РСМБ

Кліент: Добры дзень! Тут прадасца жывая славянская шафа? Я не памыліўся з паролем?

Апаратчык: Усё правільна. Вы прыехалі ад Івана Іванавіча, нашага даўняга кліента з Анапы?

Кліент: Так! Ён мне распавядаў пра вас столькі добрага...

Апаратчык: Як кажуць, шмат працуем, мала сьпім, намагаемся стварыць моду на патрыятызм.

Кліент: Я вырашыў зьвярнуцца да вас па той самай праблеме. Я — дырэктар Мужчынскага клюбу, і мне патрэбны стрыптызэршы.

Апаратчык: Вы памыліліся дзівярыма. Гэта не прытон «козаностры», а служба працаўладкаваньня моладзі пры Саюзе патрыятычнай моладзі. Ніякіх стрыптызэршаў у нас няма.

Кліент: А хто ёсьць?

Апаратчык: Выхаванкі харэаграфічных гурткоў пры структурах РСМБ, чыя творчасць — жывая ілюстрацыя пасьлядоўнай працы дзяржавы з таленавітай моладзьдзю.

Кліент: О! Бяру пяць штук. Будуць у мяне гэтую палітыку на сталах у адных купальніках пасьлядоўна ілюстравать.

Апаратчык: Чакайце. Адной з умоваў кантракту будзе ўключэньне ў рэпэртuar музычна-харэаграфічных нумароў, якія будуць уздымаць патрыятычны дух камбайнэраў у часе ўборачнай.

Кліент: Можна паглядзець аркуш? «Квітней, Беларусь»? «Слухай бацьку», ОК! Колькі я вам вінны?

Апаратчык: Пачакайце, у нас вельмі-вельмі таленавітая моладзь, і я ўпэўнены, што нехта з наведнікаў Клюб пажадае ў больш інтымнай атмасфэры ацаніць прыгажосць духоўна-маральнага сьвету пасланіц нашай рэспублікі.

Кліент: Натуральна!

Апаратчык: Дык вось, каб сярод гэтых аматараў духоўнасьці не было дыпляматаў Латвіі і Чэхіі. Мы не дазволім нікай галубізны.

Кліент: Гарантую.

Апаратчык: Цяпер скажыце: дзе будуць жыць танцоркі?

Кліент: У іх будзе свая камфартабельная студыя, былая кладоўка памерам тры на тры.

Апаратчык: Яшчэ адна ўмова: на сьцене мусіць вісець партрэт, «капуста» і сыяг. У нас ёсьць сымбалі, якімі трэба ганарыцца! І ня думайце проста выразаць «бацьку» з газэты. Набудзьце стандартнага, мэтар на два ў рамачцы.

Кліент: Гэта ўсё?

Апаратчык: Амаль. На ўвесь пэрыяд працы ў вас дзяўчаты павінны выпісаць «СаўБелію». І амаль забыўся — вітаньні Іван Іванавічу.

Кліент (сыходзячы): ...ня брэшуць беларускія білборды: «За апошніяе стагодзьдзе рабства ня стала гуманейшым ні на ёту».

Хто Народны?

Працяг. Пачатак у №№29-30.

Вольскі

Вашае пытаньне «Хто Народны?» прымусіла досыць падумаць. І не таму, што людзей, якія вартыя гэтага званьня, няма, а наадварот таму, што ў галаве адрасу ўзьнікаюць розныя прозьвішчы: У.Арлоў, А.Федарэнка, М.Анемпадыстаў...

Разважала я ў тым напрамку, што Народны мусіць быць ня проста пісьменьнікам, але перш за ўсё аўтарытэтам сярод грамадзян, мець цвёрдыя грамадзянскія перакананьні.

Разважаючы такім чынам, я прыйшла да высновы, што гэтага званьня годны рок-музыка і літаратар Лявон Вольскі. Дзякуючы творчасці гэтага чалавека, беларуская моладзь пачала вяртацца да свае мовы, паважаць і любіць яе, размаўляць на ёй.

Яго песьні ва ўмовах аўтарытарызму — глыток сьвежага паветра, які натхняе на змагарства за свабоду і за Бацькаўшчыну.

Галасую за Лявона Вольскага.
Г. зь Менску

Анемпадыстаў

«Хто Народны?» Пытаньне, дарэчы, цяжкае, бо прэтэндэнтамі Радзіма багатая.

Хацелася б прапанаваць спадара Міхала Анемпадыстава, бо ягоныя вершы — адлюстраваньне ягонаў адданасьці Беларусі, а сапраўдны Народны пісьменьнік перш за ўсё павінен быць адда-ным Бацькаўшчыне.

Далей тое, што спадар Анемпадыстаў піша вершы ў выглядзе тэкстаў для рок-музыкі, надае ягонай творчасці значнасьць у пляне ўплыву на настрой моладзі й грамадства ўвогуле. Рок — сацыяльная зьява, асабліва ў межах нашае рэчаіснасьці, і сучасная паэзія наагул, на маю сьціплую

Анансаваны ў мінулым нумары адказ А.Дынька С.Навумчыку й В.Тарасу выйдзе ў наступным нумары «НН».

думку, набывае сацыяльную вартыню менавіта ў выглядзе рок-тэкстаў.

Таксама няможна не адзначыць ягоны ўнёсак у аднаўленьне нашае роднае мовы.

Кася зь Менску

Хай выбіраюць самі Народныя

Пытаньне пра спадкаемства ў шэразе Народных пісьменьнікаў Беларусі паўстае своечасова. У час этнацыду, калі ўсё, што сьведчыць пра багатую культуру ды гісторыю нашага краю, нішчыцца мэтанакіравана, як ніколі патрэбны тыя людзі, тыя сымбалі, вакол якіх можа яднацца ўсё, што зьвязана зь беларускасьцю.

Як пазначыў у сваім артыкуле Віталь Сіліцкі, непалітычнае дэмакратычнае змаганьне, пошук шляхоў існаваньня ў свабодзе і пашырэнне тэрыторыі вольнага грамадства ў паняволенай краіне — адзіная магчымасьць вытрываць для беларускай грамадзянскай супольнасьці.

Вышэйпазначанае мае дачыненне да пытаньня пра тое, ці ёсьць сэнс у вызначэньні новых Народных пісьменьнікаў. Калі гэтую ідэю задушыць цяпер, то гэта будзе найвялікшай несправядлівасьцю ў адносінах да беларускае культуры.

Што да мэханізму вылучэньня новых Народных пісьменьнікаў, то існуюць тры патэнцыяльныя варыянты. Зь іх найбольш прыдатны — вызначэньне новых Народных пісьменьнікаў тымі, хто ўжо мае гэты ганаровы тытул. Каб быць больш перакананым, прапаную каротка аглядзець кожны з трох магчымых шляхоў.

Першы — вызначэньне Народных пісьменьнікаў народам праз сваіх паўнамоцных прадстаўнікоў.

Гэта найгоршы варыянт, улічваючы сучасны стан грамадства. Другі шлях — вызначэньне Народных аўтарытэтных установаў аўтарытэтнай установай накіраванай Саюзу пісьменьнікаў ці ПЭН-Цэнтру.

Таксама не найлепшы вары-

янт. Па-першае, кожная з прапанаваных установаў ня вельмі вядомая шырокаму грамадству і, верагодна, ня мае дастатковага аўтарытэту, каб ўзнагароджваць такім высокім тытулам. А па-другое, улічваючы абставіны, нельга заручыцца, што такая ўстанова, дзякуючы клопату Міністэрства, ня зьнікне праз пэўны час ці не ператворыцца ў чарговы запарк (стварэньне прапрэзыдэнцкага Саюзу пісьменьнікаў — ці не найлепшы таму прыклад). Да таго ж можа здарыцца, што некалькі структур «не падзяляць» права на вылучэньне Народных пісьменьнікаў, і ўсё скончыцца фарсам.

Трэці і найлепшы шлях — вызначэньне новых Народных пісьменьнікаў «старымі» Народнымі пісьменьнікамі.

З усіх цяпер жывых беларусаў толькі тыя людзі, што зьяўляюцца Народнымі пісьменьнікамі, маюць маральнае права ўзнагароджваць іншых такім ганаровым тытулам ці вырашаць, што такое ўзнагароджваньне не патрэбна наагул. Хто пасля дазволіць сабе заявіць, што Бардулін ці Гілевіч памыліліся ў вызначэньні таго ці іншага на гэту пасаду?

Але пры вылучэньні НАРОДНАГА пісьменьніка нельга не звярнуць увагі на меркаваньне НАРОДУ. Варта будзе арганізаваць плойму інтэрнэт- (і ня толькі) апытанак, грамадзкіх абмеркаваньняў, запытаць меркаваньне пісьменьнікаў, журналістаў, вядомых людзей краіны. Можна таксама прапанаваць вызказаць свае меркаваньні і адпаведным установам, напрыклад, ТБМ ці Радзе БНР, палітычным партыям і (хіба ў будучыні. — Рэд.) дзяржаўным установам. Менавіта ў арганізацыі шырокага грамадзкага абмеркаваньня мусіць прыняць удзел такія ўстановы, як БАЖ і г.д. Пасля ўвесь гэты аб'ём інфармацыі мае быць перададзены Народным пісьменьнікам, якія будуць паводле свайго жаданьня ўлічваць і выкарыстоўваць яго пры прыняцьці рашэньня.

Гэтакая даволі складаная кампанія ў вылучэньні новых На-

родных пісьменьнікаў будзе служыць наступным мэтам: яна дасьць магчымасьць меркаваньню грамадства ўплываць на рашэньні камісіі Народных пісьменьнікаў; чым больш грамадства будзе ўцягнута ў працэс вылучэньня, тым больш рашэньне камісіі будзе вядомае і легітымнае; трэба, каб ня менш за 15—20 адсоткаў беларускага грамадства ведала, што нейкае вылучэньне адбылося; акрамя таго, такі даволі працяглы працэс вылучэньня не спародзіць дзясяткаў нававылучаных пісьменьнікаў і не дэвальвуйе гэты тытул.

Калі большасьць пагодзіцца з маёй прапановай, то трэба ўсьведамляць, што Народных пісьменьнікаў засталася вельмі няшмат, і калі мы хочам выкарыстаць найбольш прыдатны трэці шлях, а менавіта вырашэньне пытаньня Народнымі пісьменьнікамі, то трэба пачынаць працу ў гэтым напрамку, бо калі адкальсць яе гadoў на дзесяць, можа быць ужо позна.

Міхась Чыгунок, Менск

На маю думку, званьня народнага вартыя наступныя творцы: Г.Бураўкін, В.Іпатава, У.Арлоў, А.Разанаў, В.Казько, У.Някляеў, С.Закоўнікаў.

Сяргей з gmail.com

«НН» з радасьцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваньні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы ня можам пацьвярджаць атрыманьне Вашых лістоў, ня можам і вяртаць неапублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусіць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрас:
a/c 537, 220050 Менск.
e-mail: nn@nn.by.
Факс: (017) 284-73-29.

Стыпэндыйі Каліноўскага толькі завочна

Стыпэндыйі Каліноўскага як зьява — рэч, безумоўна, неабходная. Але ёсць прынцыповыя моманты.

1. Усе стыпэндыйянты павінны навуцацца завочна і працягваць жыць у Беларусі. Выняткам тут могуць быць тыя асобы, якія пераследуюцца ў Беларусі (маецца на ўвазе крымінальны пераслед, а не ўхіленне ад войска).

2. Мусіць быць створана грамадзянская камісія з прадстаўнікоў буйных няўрадавых арганізацый і палітычных партыяў, якая б кантралявала дзейнасць Камітэту абароны рэпрэсаваных. Такім чынам можна было б значна звужаць поле для спекуляцый са стыпэндыйяй.

Я разумею, што завочнае навучанне значна адрозніваецца ад дзённага навучання, але, тым ня менш гэта мусіць быць прынцыповым рашэннем. Зрэшты, калі так шмат рэпрэсаваных, якія ня могуць навуцацца ў Беларусі, можна было б арганізаваць адмысловую форму навучання. Напрыклад, ня дзёва, а чатыры выязныя сесіі. Начытку лекцыяў і кансультацый можна было б арганізаваць і ў Менску. Да гэтай справы можна было б прыцягнуць звольненых выкладчыкаў.

Да тых краінаў, якія згадзіліся дапамагаць рэпрэсаваным беларусам, трэба было б звярнуцца з такой прапановай і паспрабаваць сканцэнтраваць усе высілкі, а не «расцягваць» па дзесяць студэнтаў у кожную з іх.

Бо інакш зьменаў мы можам так і не дачакацца, калі ўсіх, хто пад ціскам, будзем вывозіць з краіны.

Сяржук Семянюк, Менск

Міра, мірскаго

Спадару Харэўскі, з болей прачытаў Ваш артыкул у «НН» ад 11 жніўня «Там возера Сьвіцязь...». Вы добра ўсё заўважылі і правільна напісалі. Але мне, чалавеку мірскаму хочацца зрабіць адну заўвагу. Я даўно ваюю за правільнае ўжыванне-скланенне слоў Мір і мірскі, бо лічу, што воблік слова адлюстроўвае яго гісторыю і яе нельга фальшаваць, як і архітэктурны воблік паселішча. Я неаднойчы пісаў на гэту тэму (у «ЛіМе», у «Звяздзе», калі інтэнсіўна рабілі муляж з гэтага слаўнага мястэчка. Хацеў я вярнуць назву асноўных вуліц: Міранская, Віленская, Татарская і інш.). Не

ўдалося! Там я закранаў і воблік слоў. Марна! Нават адраджэнцы мяне не падтрымалі.

Калі Вам давядзецца пісаць яшчэ пра Мір, мне хацелася б, каб вы правільна, г.зн. як спакон веку самі жыхары-«туземцы» скланялі, пісалі канчаткі і Міра і мірскаго. У Вас «Усе дарогі Міру». Не, фальш! Трэба: Мір, мірскі (чалавек, замак), Міру (надалі), мірскаму, за Міром, мірскім, ў Міры (як «двор») скланяецца зь пераносам націску).

У канцах прашу, каб Вы, будучы там, прыслухаліся да пажылых аўтахтонаў.

І.Крамко, Менск

Зажлукціўся ў калодзежы

У Дуброве 3 дні таму зажлукціўся ў старым калодзежы мужчына нестараго веку. Ішоў позна ўвечары на добрым падпітку. Мо сеў на край бэтоннага колца закурыць ды й курдануўся ўнутр. Праз два дні знайшлі нежывога.

Быў ён добры гарманіст, у калгасе пасьвіў каровы. З-за пераламанай нагі апошні час быў на бюлетэні. Як кажуць, лёс...

Мікола Бусел, Дуброва

Падпішуся так, як мяне ніколі не назавуць

Дасылаю разважаныя прасамую неабходную рэч для ўсталявання ў краіне добрага інвэстыцыйнага клімату. Частка тэксту напісана на палескай гаворцы. Як памяць пра дзеда...

Колі ховалы мойго діда, муй дядько, чоловік надто роботляшчы, але й трохи завидны, сказаў прозь сьлёзы: «Мусыть, другого такого хазяіна ў сьлі нэма...»

Дідовы рукі нэ відалі покою з ранку до самого заходу сонца, а посьле, повэчэраўшы, дід моляўся і просыў погоды на заўтра, коб можна було добрэ поробыты...

Дід вірыў у Бога — і тому мэняўся з сусіджымі чэрэдом — і ў нэдзілю ходыў за каровамы. У нас так і кажуть — нэ «пасты коровы», а «ходыты за каровамы». Робыты ў нэдзілю нэ можна, а ходыты Бог нэ забороняе.

Оно ў вэлікія святы я бачыў дідуса сяджым на лаўцы коло хаты. У одын з такіх дней я й поспробаваў распросыты тое, шчо ўжо даўно хотілося знаты: «Діду, а чому тюткі ў аўтобусу казалі, шчо я йду до Гадя Мос-

тыськыі?» Дід ныц нэ сказаў...

Ужо колы я вучыўся ў Універсітэті, росказалі. Мостамы ніколі зваўся хутор нэдальёко сэла. Наш хутор.

Восем годоў дідоў батько робыў докером у Балтыморскому порті, собраў грошы, вэрнуўся — і купыў 45 гектароў зэмлі. Росылі чотыры сыны.

У Мостах быў вэлікі сад. А в 1950-му шэстігодова діўчынка (моя мама) просыла ў сусідкі яблыко, коб на смак його попробаваты... Хутор забралі ў 1946-м, сад зоралі ў 1960-е. Зэмлю забралі, осталася оно прывычка до роботы.

Колі дід попаў до сватоў на далёку Ўкраіну, то ўсі дні ходыў і цокаў языком: «Ох, коб нам таку богату зэмлю...» Мрію про зэмлю дід дэражаў у сэрцы. Участок коло хаты кожны год пошыраўся: з одного боку ліс, з другога — колхознэ поле... Але тяжка робота зробыла свою справу...

Я знаю: самэ страшнэ ў жытті — бэсьсільце... По нэпоголеных шчоках діда котыцца сьлёза ў Бороўлянскай рэанімацыі, однымы губамы просыть «воды» — і плач од розуміння, шчо ўжэ нэ здужае робыты, як раній...»

Я стаяў на вуліцы ў Балтыморы і раптам зразумеў: у мяне будзе сын, і яго будуць зваць, як майго прадзеда, — Кірылам. Можна, хоць ён дачакаецца, калі наша ўлада без аніякіх апытанняў народу наконт мэтазгоднасьці такога кроку (няўжо трэба пытацца ў крэдытора — а ці трэба аддаваць яму запазычанысьць?) прыме Закон аб рэстытуцыі і ўсталюе нармальную прыватную ўласнасьць на зямлю?

І няхай ніхто не спрабуе левым вокам задацца пытаньнем: «А што вы будзеце рабіць з гэтай зямлёй?» Гэта мая зямля. Што хачу — тое і буду.

Хочацца падпісацца так, як мяне ніколі не назавуць —

Санё Мостыскі, tut.by

Рэкорды жніва

У «НН» № 28 у артыкуле «Рэкорды жніва» былі дадзеныя няверныя факты што да Mahilouščyny — альбо іх атрымалі зь niedaśviedčanych krynicaў, альбо jany sastareli na 4—5 hadoŭ. Spadar Piečanko piša, što sieleta plan Mahilouščyny 850 tys. ton, hoć nasamreč 970 tys. ton musiać sabrać haspadarki, a 1 200 000 — usia voblaść, razam

z fermerami. A zapavietny miljon Mahilouščyna žbirala i ŭ 2004-m, i ŭ minulym. Što praŭda, u 2004-m nadaľosia cudoŭnae nadvorje dla žhniva, a lataš praz nadvorje byŭ niedarob, tak što chitryli jak maha. Kažuć, mala što prypisvali, dyk sabraušy krychu boľej za 900 tys. ton, astatnija dzela spravazdačnaści ciškom zakupali ŭ Rasieji. Ale hetaha ciaper nie dakažaš.

Naahul, paraŭnoŭvać Mahilouščynu i Homieľščynu niaslušna. Zusiť jinšy klimat. Klimat navat pamiz Bychaŭščynaj i Škloŭščynaj taki rozny, što jinšyja namaloty, tempy, terminy ŭborki. Prosta časam my bieskom zakupali ŭ Rasieji. Ale hetaha maleńkaj, kampaktnaj, maľadroznej unutyry siabie.

Alaksiej Baciukou, Mahilou

Ад аўтара. Мой сябар паводле службовых абавязкаў штотыдзень бывае на плянёрках аднаго з райвыканкамаў. Збіраючыся на чарговую, пачуў па радыё навіну пра хуткае завяршэнне жніва ў ягоным рэгіёне і перавод тэхнікі адсталым гаспадаркам. Але на нарадзе старшыня райвыканкаму здушаным голасам паведаміў прысутным, што з-за кепскага надвор'я на дадзены момант сабра-на зерня з 16 % уборачнай плошчы. Ні пра які перавод тэхнікі гаворка не вялася.

Паказчыкі я атрымаў ад людзей, што валодаюць менавіта такімі звесткамі, пра якія ня хваляцца па радыё. Іншая рэч, што такія лічбы таксама ня могуць выклікаць поўнага даверу. Сытуацыя з сельскагаспадарчай статыстыкай нагадвае агучваньне вынікаў беларускіх выбараў — часам нават тыя, хто мае доступ да інфармацыі, не валодаюць ёю ў поўнай ступені ці ня могуць яе агучыць.

Параўноўваючы Магілёўскую і Гомельскую вобласці, я закранаў не агракліматычныя ўмовы гаспадарання, а рознае стаўленьне да гэтых рэгіёнаў з боку ўладаў. Разумны гаспадар укладае сродкі ў тое, што дасыць найбольшы плён. А так Гомельшчыне папросту не пашанцавала быць радзімай прэзідэнта. Таму яна і купляе сыпаньня за непатрэбнасьцю старыя «Доны» ў суседзяў, маючы «Гомсельмаш».

Сямён Печанко

Яшчэ пра Росіцу, марыянаў, грэка-каталікоў і кроў

У «НН» №30 ад 18 жніўня прачытаў артыкул «Пілігрымка ў Росіцу» аўтарства Кастуся Шытала з Докшыцаў. Добра, што друкуецца матэрыялы пра падзеі рэлігійнага жыцця ў Беларусі, бо беларусам сёння яўна не хапае веры ў сябе і салідарнасці. Аднак у гэтым артыкуле ёсць пэўная недаказанасць. Аўтар чамусьці цалкам праігнараваў удзел у гэтым сваяце грэка-каталікоў: святароў, сямінарыстаў, вернікаў. Іх, дарэчы, на ўрачыстасцях было больш за два дзясяткі. Грэка-каталіцкія пілігрымы прыехалі з Менску, Полацку, Воршы, Барысава, Горадні, Берасця, Івацэвічаў...

Мо аўтар палічыў, што дастаткова згадкі пра прэзентацыю новай кнігі Рыгора Барадуліна «Рымскі дыяцыз» і ўдзел у сваяце барда Алесь Каноцкага, бо дзядзёка Рыгор і А.Каноцкі — вернікі Беларускай Грэка-Каталіцкай Царквы? Але ж К.Шыталь ні слоў не ўзгадаў пра гэта. Як і пра тое, што да арганізацыі гэтай літаратурна-музычнай імпрэзы падчас росіцкіх урачыстасцяў спрычыніліся беларускія грэка-каталікі, а кнігу з гэтым новым творам Р.Барадуліна выдала грэка-каталіцкая парафія Святапакутніка Язафата ў Полацку. Урэшце, дапускаю, што ўсяго гэтага К.Шыталь ня ведаў.

Толькі ж дзіўна тады, як жа наш брат не заўважыў у праграме сваята і не пачуў за гадзіну да апоўначы 11 жніўня малітвы-акафісту да Маці Божай, які сьпявалі грэка-каталікі. Не заўважыў ён таксама падчас урачыстай лацінскай імшы, якую апоўначы служыў віцебскі ўладка У.Блін, што разам маліліся ня толькі лацінскія святары, але й пяць святароў бізантыйскага абраду з дыяканам ды яшчэ таксама і армяна-каталіцкі святар. Хіба часта ў нас у Беларусі можна патрапіць на набажэнства, дзе разам моляцца каталікі адразу трох розных абрадаў: лацінскага і двух усходніх — беларуска-бізантыйскага і армянска-бізантыйскага? Пэўна, ранкам, 12 жніўня, а 8-й гадзіне аўтар арты-

кулу таксама яшчэ спаў, калі была адслужана ўсходняя літургія з удзелам шматлікіх пілігрымаў і мясцовых вернікаў...

Гэтыя ўрачыстасці ў памяць закатаваных фашыстамі Росіцкіх мучанікаў сталі выдатнай нагодай, каб яскрава выявіць праўдзівую сутнасць Каталіцкай Царквы — паўсюднасць і аднасць у разнастайнасці абрадаў і народаў. На жаль, гэты асаблівы характар урачыстасцяў застаўся абсалютна па-за ўвагай К.Шытала ў яго допісе. Складася ўражанне, што аўтар, як і шмат хто, у лепшым выпадку памылкова атаясамлівае Каталіцкую Царкву выключна з Рыма-Каталіцкім Касцёлам, г.зн. з адным лацінскім абрадам (якіх у Каталіцкай Царкве насамрэч паўтара дзясятка), падобна як тыя ня вельмі адукаваныя людзі ўсіх каталікоў запісваюць у палякі. Ня хочацца думаць, што тут мела месца свядомае ігнараванне беларускіх грэка-каталікоў, маўляў, што там пісаць пра гэтых нейкіх незразумелых ці то праваслаўных, ці то каталікоў. Між тым, прысутнасць святароў і вернікаў усходняга абраду ў Росіцы, у мясцінах, дзе працавалі на місіях друіскія марыяне, якія так марылі служыць для адраджэння Уніі ў Беларусі, зусім не выпадковыя.

Бласлаўлены мучанік Юры Кашыра быў ахрышчаны паводле бізантыйскай традыцыі, бо паходзіў з праваслаўнай сям'і, дзе продкі былі ўніятамі. Маці яго, як і многія былыя ўніятамі, як толькі гэта стала магчыма пасля царскага

ўказу пра верацярпімасць, вярнулася ў Каталіцкую Царкву. Адно што мусіла прыняць лацінскі абрад, бо тая царская міласць адраджэння Уніі, г.зн. Каталіцкай Царквы бізантыйскага абраду, не дапускала... Сам жа Юры Кашыра ўжо ў свядомым узросце (у 18 гадоў) стаў каталіком.

Бласлаўлены росіцкія святары ў час выпрабавання, перад абліччам нялюдзкасці і фашыстоўскай нянавісці далі сьвету свядчаньне пастырскай адданасці, мужнасці, годнасці і любові да бліжніх, добраахвотна раздзяліўшы цяжкія простыя людзей (вернікаў як заходняй, так і ўсходняй традыцыі, як палякаў, так і беларусаў), прыняўшы разам з імі мучаніцкую сьмерць. Вось жа дзіўна сёння, у мірных умовах забываць на гэтае свядчаньне любові і аднасці, тым больш беларусам.

Варта таксама адзначыць яшчэ адзін факт, пра які не згадаў у сваім артыкуле Кастусь Шыталь: каб ушанаваць памяць беларускіх мучанікаў-марыянаў, з Рыму ў Росіцу прыбыў генэрал Ордэну марыянаў а. Ян Рокаш.

Асабіста мне сёлета ўпершыню здарылася патрапіць на ўрачыстасці ў Росіцу з нагоды ўшанавання памяці бласлаўленых мучанікаў Юр'я Кашыры і Антона Ліхачэвіча, якія належалі да Друйскага кляштару марыянаў. Чытаючы гістарычныя і палемічныя матэрыялы пра Друіскі кляштар айцоў-марыянаў, які, па здадме бласлаўленага біскупа Віленскага Юр'я Матулевіча ствараўся для душпастырскай

працы сярод беларусаў, мне таксама хацелася даведацца, што ж цяпер у гэтых мясцінах. Ці маюць рацыю тыя, хто скептычна ацэньвае плён працы беларускіх марыянаў, якіх польскія ўлады перад самай вайной гвалтоўна выселілі з Друі, а іншых адправілі на місію ў далёкі Харбін, што стала падставай, каб сьцьвярджаць, што ад беларускасці ў гэтых мясцінах ужо і духу няма. Ня ведаю, якія ўражанні вынес для сябе з сёлетніх урачыстасцяў у Росіцы цяперашні зьверхнік Ордэну айцоў-марыянаў — папак з нацыянальнасці. Вайна і шматлікія людзкія ахвяры шмат змянілі ў гэтым краі, і мне здаецца, ачысцілі сумныя старонкі беларуска-польскіх дачыненняў. Вось жа кроў мучанікаў-марыянаў Юр'я Кашыры і Антона Ліхачэвіча не была праліта марна. Бо сёння ў Росіцкім касцёле пануе беларускі дух, сёння тут гучыць літургічная малітва і рэлігійныя песні вылучна ў роднай мове, сюды прыходзяць і прыяжджаюць шматлікія пілігрымы з усяе Беларусі, якія ўносяць малітвы падзякі за нашых мучанікаў у сваёй роднай беларускай мове. З прыемнасцю для сябе заўважыў, што і ў часе начной працэсіі праз усю дарогу да месца мучаніцкай сьмерці бласлаўленых вернікаў — як маладыя, так і старыя, маліліся ды сьпявалі розныя песні выключна па-беларуску. Для мяне — ня дзіва! Бо працягуюць тут ужо маладыя айцы-марыяне — шчырыя беларусы. Яны — тое зерне, што сьцілі мужныя вызнаўцы веры: заснавальнік Друйскага кляштару архімандрыт Андрэй Цікоці і архімандрыт Фабіян Абрантовіч, якія прынялі мучаніцкую сьмерць у савецкіх лягерах і за бэатыфікацыю якіх сёння моляцца нашы вернікі.

Між іншым, цікава адзначыць, што армянска-каталіцкі святар айцец Петрас (Эрнэст) Есян, што браў удзел ва ўрачыстасцях у Росіцы, — ўраджэнец Беларусі, які служыць цяпер у Ерэване — таксама выдатна валодае беларускай мовай і ў свой час праходзіў святарскую фармацыю ў марыянаў...

**Ігар Бараноўскі,
Берасце**

Таямніца «залатога запасу» БНП

Да 100-х угодкаў з Дня народзінаў **Юльяна Саковіча**.

АРХІЎ СЯРГЕЯ ЯРША

Падчас нямецкай акупацыі 1941—1944 г. беларускі нацыянальны рух Супраціву выношваў пляны ўзняўцыя «незалежніцкага антынацысцкага паўстання», якія, аднак, не былі рэалізаваныя. Аўтарам першага пляну быў ксёндз Вінцэнт Гадлеўскі. Сыход у лес нацыянальнага актыву, значнай часткі вайсковых і паліцыйных фармацый мусіў адбыцца вясной 1943-га. Аднак адбылася ўпечка інфармацыі, за некалькі месяцаў да гэтага Гадлеўскі быў расстраляны немцамі. Далей ідуць «незалежніцкага паўстання» спрабавалі рэалізаваць ягоныя бліжэйшыя паплечнікі ўсёвалад Родзкі і Юльян Саковіч.

Былы камэндант менскай паліцыі, кіраўнік Беларускай Народнай Самапомачы Менскай акругі Саковіч пасля пачатку паўстання мусіў заняць пасаду намесніка Родзкі (кіраўніка паўстанцкіх сілаў). За кароткі час ён з дапамогай сваіх сяброў па КПЗБ і Грамадзе здолеў стварыць разгалінаваную падпольную сетку ў заходняй і цэнтральнай Беларусі. Летам 1942 г., падчас перамоваў Вінцэнта Гадлеўскага з прадстаўнікамі Масквы, каб прадэманстраваць саветам рэальную сілу беларускага падполья, гэтая сетка арганізавала сэрью дывэрсіяў і збройных антынямецкіх акцыяў.

Юльян Саковіч адказваў за ўзбраенне беларускіх нелегальных груп. Зброю здабывалі самымі рознымі спосабамі, але пераважна куплялі. На гэтыя мэты было вырашана накіраваць увесь «залаты запас» БНП. Вясной 1943 г. Саковіч атрымаў, праўдападобна, ад Усёвалада Родзкі і перахоўваў мех залатых манэт. Ён прадчуваў сваю хуткую смерць, таму напярэдадні выезду на Лідчыну падзяліў золата на дзве часткі. Іх ён перадаў двум праваслаўным святарам, з якімі быў доб-

ра знаёмы: Л. і К. Верагодна, абгаворвалася, што ў выпадку нейкага трагічнага здарэння з Саковічам яны мусіць звязацца з пэўным чалавекам і вярнуць скарб.

13 чэрвеня 1943 г. у Васіліпках на Лідчыне (цяпер Шчучынскі раён) невядомыя тэарысты-палітыкі застрэлілі Юльяна Саковіча і Леаніда Маракова (апошні памёр на наступны дзень у лякарні).

«З боку нямецкіх спецслужбаў у Беларусі акцыя супраць Саковіча не плянавалася», — сьцьвярджае сёння былы афіцэр СД. Аднак ён дапускае, што забойства ўчыніла польская нелегальная група, якая кантралявалася асобным аддзелам СД у Варшаве. Апошні меў свае мэты і не ўзгадняў акцыі з кіраўніцтвам СД у Беларусі.

Дарэчы, менавіта акоўцы неўзабаве забілі святара Л., таму лёс часткі «залатога запасу» БНП, які ён перахоўваў, невядомы. Акоўцы спрабавалі забіць і жонку Саковіча. Святар К. выжыў, ён змяніў месца жыхарства, купіў вялікі дом. Сям'я ягоная ня мела клопату — ніхто не патрабаваў вярнуць золата. Але страх, што некалі ўсё адкрыецца, ніколі не пакідаў К., аж да самай смерці.

Сяргей Ёрш

Юльян Саковіч нарадзіўся 24 жніўня 1906 году ў фальварку Баўдыры каля Крэва. Сын заможнага земляроба, браў актыўны ўдзел у падпольнай Кампартыі Заходняй Беларусі, шмат гадоў правёў у польскіх турмах. Выпускнік Віленскай беларускай гімназіі. На пачатку нямецка-савецкай вайны выратаваўся з «калёны смерці» НКВД. Адзін з кіраўнікоў беларускага нацыянальнага руху Супраціву ў 1941—1943 гадах. Загінуў у 1943 годзе, пахаваны ў Лідзе.

КАЛЯНДАР

Верасень

1 — 50 гадоў з дня нараджэння сьпевака ўладзімера Салодкага (1956) (ансамблі «Сьвята», «Вяселье»).

3 — 275 гадоў з дня нараджэння магілёўскага каталіцкага архібіскупа Станіслава Богуша-Сестранцэвіча (1731—1826), мітрапаліта ўсіх каталіцкіх касьцёлаў у Расейскай імперыі. Заснаваў Магілёўскую друкарню, напісаў дасьледаваньне па беларускай мове «Граматыка літоўская», шэраг гістарычных кніг. Дзядзька Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча.

4 — 100 гадоў з дня нараджэння Ігната Дуброўскага (1906), пісьменьніка, навукоўца ў сельскагаспадарчай галіне.

7 — 75 гадоў з дня стварэння панчошна-трыкатажнага прадпрыемства «КІМ» у Віцебску.

10 — 75 гадоў з дня нараджэння заслужанага трэнэра Беларусі й СССР Рэнальда Кныша (1931), выхавальніка алімпійскай чэмпіёнкі ў гімнастыцы Вольгі Корбут.

14 (паводле старога стылю — **1**) — 100 гадоў таму ў Вільні выйшла першая легальная беларуская газета «Наша Доля» (1906).

16 — 75 гадоў з дня нараджэння археоляга, дасьледчыка Берасьцейшчыны Пятра Лысенкі (1931).

24 — пачатак Рамазану ў мусульманаў.

27 — 100 гадоў з дня нараджэння Народнай артысткі Беларусі Ірыны Ждановіч (1906—1994), «купалаўкі», дачкі Флярыяна Ждановіча. Актарскую дзейнасьць пачала яшчэ ў Першым беларускім таварыстве драмы і камедыі.

28 — 50 гадоў з дня нараджэння вадналыжніцы Інэсы Потэс (1956), 14-разовай чэмпіёнкі СССР, чэмпіёнкі Эўропы.

29 — 75 гадоў з дня нараджэння матэматыка Фаіны Кірылавай (1931), чальца-карэспандэнта НАН Беларусі.

30 — Рош-Ашонэ (Новы год) у юдэяў.

75 гадоў з дня нараджэння Народнага паэта Беларусі Ніла Гілевіча (1931).

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Рукапісы, архівы, ліставаньне, чарнавікі — у кампутарна-электронны век нічога гэтага не застаецца пасля нас. Шанцы захаваньня ў паперы падчас сусьветнай катастрофы значна большыя, чым у вінчэстэра... Піша **Руслан Равяка**.

Цёгаючыся па сусьветным Сеціве ў пошуках матэрыялаў для артыкулу, раптоўна я зразумеў жахлівую рэч. Гісторыкам, што будучы займацца дасьледаваньнем нашага часу, прыйдзеца нашмат цяжэй, чым нашым сучасьнікам, што дасьледуюць якое Сярэднявечча. Ужо цяпер многія архіўныя дасьледчыкі, працуючы над тэмаю, карыстаюцца мікрафільмамі, але не арыгінальнымі дакумэнтамі.

Зразумела, што прагляд на маніторы не параўнаць з тым адчуваньнем ад дотыку да лістоў з атрамантамі Сярэднявечча, падпісам Ластоўскага, гравюрамі Скарыны ці фатаздымкамі Юліі Дарашкевіч.

Усё больш навуковых працаў зьяўшаецца толькі ў Сеціве, а многія студэнты пачынаюць свае пошукі зьвестак для курсаваў і кантрольных у Інтэрнэце. На жаль, тамака іх і сканчаюць...

Магчыма, у прышлым людзі, карыстаючыся Інтэрнэтам і не выходзячы з хаты, здолеюць пісаць дысэртацыі, зьвяртаючыся да архіўных тэчак праз Інтэрнэт, пра якое беларуска-шры-ляндзкае навуковае супрацоўніцтва пачатку XXI стагодзьдзя. Але зьнікне адметнае — даткненьне да мінуўшчыны.

Хуткі прагрэс зробіць немажлівым дасьледаваньне жыцьця і дзейнасьці якой значнай асобы. Выданьне ліставаньня сучаснай «Нашай Нівы» (падобнае да таго, што друкавалася ў зборніку «Шляхам гадоў» у 1990-я гады) ужо на

Прагрэс —

адсоткаў 90 немагчымае. Куды падзенуцца рукапісы, што дасылаюцца ў рэдакцыі й не праходзяць да друку? Паціху адыходзяць паштоўкі, лісты, нататкі, чарнавікі й замалёўкі на паперы. Цяпер лягчэй «пачапіць» якую электронную запіску на працоўным сталё манітора. Потым яе чакае лёс у віндаўскай сьметніцы. Тамсама зьнікнуць і электронныя штодзёньнікі прэм'ераў, палітыкаў, мэраў мястэчак, рэдактараў і шараговых грамадзянаў. Архівісты страцяць значны кавалак працы!

Які лёс шматлікіх SMS, MMS e-mail'аў? Колькі іх мы атрымліваем, які час іх існаваньня і колькі іх застаецца? Колькі электронных лістоў пасля прачытаньня і адказу мы раздрукоўваем і колькі выдаляем, так і не пакінуўшы для вока будучага гісторыка?

Як дасьледаваць ужо цяпер гісторыю разьвіцьця беларускага Інтэрнэту? Здаецца, так нідзе і не захаваліся старыя версіі нашых сайтаў, не апісана іх нараджэньне, сталеньне і сьмерць... Якая згуба для навукі!

Папера, якая ня толькі ўсё церпіць, але і захоўвае значны час

Архівісты вераць у грамадзянскую адказнасьць

Нашыя папярэднікі слухна заўважылі: «Рукапісы не гараць». Але ці датыкае гэты выраз носьбітаў электроннай інфармацыі — e-mail'аў, SMS'ак? І зь якіх крыніцаў нашыя нашчадкі даведваюцца пра наш цяперашні супярэчлівы час, калі раптам адбудзецца нейкі сусьветны інфарма-

цыйны збой і ўсе інфармацыйныя крыніцы нейкім чынам могуць зьнікнуць? Такім пытаньнем задаецца нашанівец Руслан Равяка. Такі ж запыт мы пераадрасавалі прафэсійным архівістам і гісторыкам. Што яны думаюць па гэтай праблеме?

Вядомы архівіст Віталь

Скалабан ня раіць драматызаваць сытуацыі, хоць і падкрэсьлівае, што праблема сапраўды існуе, але паціху яна вырашаецца Цэнтрам электроннай дакумэнтацыі. Сп.Скалабана сеньня найбольш турбуе праблема аўтэнтчнасьці тых ці іншых электронных дакумэнтаў. «Вельмі цяжка ця-

пер ідэнтыфікаваць многія матэрыялы. Дзе сапраўды аўтарскія лісты, а дзе фальшыўка? І трэба знаходзіць найперш такія мэтады, каб з стоадсоткавай упэўненасьцю ідэнтыфікаваць іх, каб ужо па нейкім часе немагчыма было спэкуляваць гістарычнымі дакумэнтамі».

Дырэктар ужо згаданага «Цэнтру электроннай дакумэнтацыі» гісторык Вячаслаў Насевіч кажа, што ўся інфармацыя зьнікнуць ня можа, і праца ў гэтым

Зьнішчальнік гісторыі

інфармацыю, адыходзіць. Прагрэс чамусьці робіць крыніцы інфармацыі шторааз лягчэйшымі для зьнішчэння. Некалі нашыя продкі пачыналі з каменя... (Дарэчы, на сёньняшні дзень шанцы захавання ў паперы падчас сусветнай катастрофы значна большыя, чым у вінчэстэра.)

Ужо немажліва адрозьніць ліст арыгіналу ад копіі — лазерныя друкаркі і ксэраксы робяць усе аркушы аднолькавымі, як кроплі расы. А некалі дасьледчыку дастаткова было толькі зірнуць на паперу, каб зразумець, што тэкст з-пад капіркi.

Больш не пабачыць нам пакаменчаных, пакрысьленых, з малюнкамі чарнавікоў рукапісаў, што творца кідаў праз увесь пакой у сьметніцу (а ўдзячны нашчадкі іх адтуль выпягвалі й хавалі). Цяперака рукапісы захоўваюць праўкі толькі да часу націску на значак «захаваць», — ніхто не карыстаецца функцыяй захавання зьменаў тэксту.

Маю надзею, што навукоўцы пасля майго артыкулу схямануцца і праз 50 год у музэях мажліва будзе пабачыць ня толькі мабільнік і SIM-карту прэзыдэнта. Можа, для дасьледнікаў яго дзейнасьці будуць

даступныя і электронныя файлы тэлефонных размоваў ППРБ з сынамі, ці гутарка сьпікера палаты з жонкаю ў абедзены перапынак між паседжаньнямі, ці сварка поп-зоркі са сваім прадусэрам.

Зразумела, адбудзецца гэта, калі кампаніі сотавай сувязі даўмеюцца перахоўваць тыя файлы болей за адведзены законам час.

Уявеце, што студэнты ў будучыні пачнуць пісаць курсавыя працы пра жыцьцязіс Хадановіча, карыстаючыся яго тэлефоннымі размовамі! Палітыкам, творчым людзям ды проста ўсім, хто лічыць сябе значнай асобаю, трэба памятаць пра гэта і ня ляпаць абы-што ў мабільку перад вечнасьцю!

Застаецца толькі спадзявацца, што новае паціху ўвапхнецца ў нашае жыцьцё, не змарнаваўшы старога. Існуюць жа дасюль тэатар, радыё, папярковыя газэты. (Аднак відэакасьты нашымі ўнукамі будуць успрымацца так, як намі вінілавая кружэлкі!)

Зрэшты, я таксама не прарок (не лічэце мяне ёлупнем, што друкуе гэтыя радкі на друкарскай машынцы) — дасюль пішу і праўлю ў Word'е, захоўваю свае нататкі і артыкулы толькі ў

кампутары. Не, прабачце, некаторыя, найбольш удалыя мае опусы, калі мелі ахвоту і натхненне, вы маглі пачытаць на старонках «НН».

Таму кідаю пісаць і дасылаю гэты артыкул на друкарку... А пасля вазьмуся за раздрукоўку сваёй мэйлавай перапіскі. Дзеля гісторыі й яе дасьледчыкаў. Ня ведаю толькі, як доўга захоўваюцца фарбы з лазернай друкаркі. Дасьць Бог, даўжэй за факсавыя...

Баранавічы

P.S. Усім зацікаўленым магу прапанаваць чаранавікі гэтага артыкулу ў колькасьці 27 аркушаў.

кірунку ўжо вядзецца. «Частка інфармацыі заўжды застаецца. Уся яна зьнікне, ніяк ня можа, калі прымаць належныя захады. Праца нашага цэнтру і разьлічана на тое, каб не дапусьціць такой сытуацыі. Мы найперш захоўваем тыя электронныя дакумэнты, якія маюць дзяржаўнае значэньне. Гэта ў першую чаргу — афіцыйныя дакумэнты». Але што рабіць з электроннымі прыватнымі архівамі вядомых сучаснікаў? «Яны самі павінны па-

рупіцца, каб захаваць для нашчадкаў і гісторыі свой архіў, так было заўсёды і ў часы Скарыны, і Агінскага, і Караткевіча, ня толькі ў наш час, — працягвае В.Насевіч. — Я асабіста прапаноўваю шмат каму ўпарадкаваць свой архіў і здаць да нас у Цэнтар, усе згаджаюцца, становяцца хітаюць галавой, але далей за абяцаньні справа не пайшла. Вось, Павал Церашковіч рыхтаваў кнігу, абяцаў, але не прынёс электроннае вэрсіі».

Архівіст Аляксандар Запартыка лічыць, што ўсе электронныя дакумэнты належыць дубляваць і старанна захоўваць адзін з экзэмпляраў у адмысловай базе зьвестак, тады і ня будзе ніякіх праблемаў.

Адзіным, хто патрапіў мець сякую-такую заклапочанасьць у стане з электроннымі крыніцамі, стаў гісторык Алесь Белы. «Апошнім часам няспынна мяняюцца носьбіты інфармацыі. Здаецца, толькі нядаўна былі відэамагнітафо-

ны, не пасьпелі як сьлед апамятацца, як іх замяняюць на DVD. Часам проста немагчыма пасьпець за тэхнікай. У сэнсе перадачы інфармацыі зьмяняюцца цэлыя макраэпохі». Але Алесь Белы не губляе надзеі, ён кажа, што моцныя культурныя вобразы пройдуць празь любыя гістарычныя фільтры і ня зьнікнуць ні пры якіх умовах, бо і ў часы фараонаў гэтыя самыя фільтры былі ніяк ня меншыя.

Зьміцер Панкавец

Смак бяседы

Вольны час — найбольшая пагроза таталітарызму.
Піша гісторык **Алег Дзярновіч**.

Фэдэрацыя суседстваў

Шляхецкае грамадства Вялікага Княства, дый Рэчы Паспалітай увагуле, у XVI—XVIII ст. было свосасаблівай фэдэрацыяй суседстваў. Прасторавая структура краю ўяўляла сабою мноства ізаляваных лякальных супольнасцяў. У такіх умовах наладжваньне бяседаў — збору гасьцей дзеля пачастунку і гутаркі — выконвала важную інтэгральную функцыю. Зьнітоўвала ў адзіны арганізм размаітыя кланы, характары, інтарэсы ды забясьпечвала паміж імі стальны камунікацыі. Сыцьвярджалася: «Не купляй маёнтак, а купляй суседа!» Што важна: у часы, калі грамадства было арганізавана паводле прынцыпаў мужчынскіх саюзаў (войска, сойм, царква, унівэрсытэт, карчма), на бяседы зьбіраліся сем'ямі, і гэтым самым да публічнага жыцця, хаця б у такой форме, далучалася яшчэ адна палова насельнікаў краю — жанчыны.

Госць у дом — Бог у дом

Праз тое, што падобныя бяседы былі настолькі істотныя для супольнасці, узьнік культ госьця. Старая прымаўка сыцьвярджала: «Госьць у дом — Бог у дом!» Уявім сабе тагачасны шляхецкі двор зь вялікай сям'ёй, дзе жыло супольна некалькі пакаленьняў, калі не лічыць далёкіх крэўных, кліентаў, служкаў. У гэтым шумным асяродку, дзе людзі вымушаны працяглы пэрыяд суіснаваць, павінны былі выпрацавацца таварыскія мадэлі арганізацыі зносінаў ды запаўнення часу, які, што звыкла на вёсцы, цягнуўся павольна. У доўгія зімовыя вечары людзі зьбіраліся разам, размаўлялі, выпівалі, бавілі час, пільнуючыся адпаведных формаў ды звычаяў. Можна зразумець радасьць гэтай грамады, калі манатоннасьць жыцця перапыняў госьць, які прыносіў навіны ды лёгкаю бадзёрасьцю для забаваў. Для прыбылага шырока

адчыняліся брама і сэрцы.

Візыты больш ці менш афіцыйнага характару мелі складаны цырыманіят: неабходна было вытрымаць пэўныя фармальнасьці, каб не парушыць традыцыю прыёму і не пакрыўдзіць госьця. Найперш трэба было чакаць ды прывітаць госьця на ганку дому. Экіпаж павольна ўяжджаў на падворак, каб даць гаспадарам адпаведны час на падрыхтоўку да вітаньня. Гасьцей урачыста ўводзілі ў пакоі, прычым гаспадар запрашаў госьця, а гаспадыня — ягоную жонку. «Не абышлося без кам-

плімэнтаў, без цырымоніяў ля дзвярэй і пры заняцьці месца, калі сядалі», — прыгадваў мэмуарыст. Пад уплывам школьнай рыторыкі ўтварыўся пэўны стыль такіх прамоваў. Недаткова было сказаць штосьці сутнасна і каротка — неабходна было скласьці цэлую прамову, падчас якой патрабавалася стаяць, ухвалялася выкарыстаньне жэстаў і спэцыяльнай, пажадана лацінскай, фразалёгіі.

Пацалункі сяброў

Адметнасьцю таварыскіх прыві

таньняў на нашых землях часта былі пацалункі. Звычай гэты быў невядомы на Захадзе, і пры пашырэнні ў XVI ст. італьянскага этыкету пацалункі пры сустрэчы сталі выходзіць з ужытку. Знаны паэт XVII ст., нашчадак старажытнага пінскага баярства Ян Пратасовіч такім чынам характарызаваў сытуацыю: «Сёння гэты звычай амаль знік у Польшчы, але яшчэ захаваўся толькі сярод прастакоў на Русі» (тут, вядома, меліся на ўвазе беларускія і ўкраінскія землі). Барочная эстэтыка зноў вярнула гэтую традыцыю. І ня толькі ў Вялікае Княства — вядомы цяпер так званы французскі пацалунак ёсць рэмінісцэнцый гэтай станавай адзнакі таварыскасці.

Абед без накрыцця

Гасцінны стол мусіў быць накрыты абрусам — няветлівым лічылася частаваць госьця за ненакрытым стала. Падобны казус здарыўся ў Маскве з пасламі ВКЛ: іх паклікалі на абед да стала без накрыцця... Інцыдэнт быў даволі хутка вычарпаны — крамлёўскія адміністратары распарадзіліся прынесці абрус.

Асноўны ж час прыёму праводзіўся пры stole. Прыбылага належала павітаць келіхам, а потым запрасіць на абед ці вячэру. Было недапушчальным і ў думках, каб госьць ад'ехаў, не прысеўшы да стала. Нават калі гэты чалавек быў зусім чужы. Ежы не бракавала, апэтыты былі някепскія. Пры stole разьвязваліся языкі, а афіцыйна-напышлівы стыль прывітаньня змяняўся таварыскай гутаркай, веселасьцю, забавамі. Келіхі, якія пад канец абеду пачыналі часцей курсавец, бадзёрылі кампанію. Менавіта тады ўтваралася прастора для навінаў, аповедаў пра вайну і палітычнае жыццё, для прыцягнення прыхільнікаў, для ўладкаваньня розных справаў, прыватных ці публічных. Натуральна, мусіў быў утварыцца спецыяльны рытуал бясёдаў — у ежы і пітве абмежаваньняў не існавала, але ўдзельнік застолья мусіў заставацца «палітыкам» — гэта значыць чалавекам, што ўмее адпаведным чынам трымацца і не губляць над сабою кантролю. Хоць падчас самога абеду звычайна пілі піва, а ўжо пад канец прыносілі віно ды наліўкі — і тут пачыналася сапраўдная выпіўка. XVI ст. было ў гэтым сэнсе даволі стрыманае.

Таварыскае жыццё

Але паступова, з памяншэньнем культурных матывацыяў, з-за разбурэння краю войнамі, з ростам замжнасьці простага шляхціца, які сплаўляў збожжа да Рыгі і Гданьску, зьявілася п'янства. У якасьці адмоўнага прыкладу сатырыкі і рэлігійныя маралісты XVII ст. падавалі Радзівілаў — маўляў, зь пераходам у пратэстанцтва яны набылі іншыя моды, пачалі выпіваць ды прызвычалі да гэтага іншых сэнатараў, а зь іх ужо і шляхта брала прыклад. Пік п'янства прыпаў на «саксонскія часы» (канец XVII — першая палова XVIII ст.). У Вялікім Княстве пілі болей, чым, напрыклад, у Малой Польшчы. Хіба што за Станіславам Аўгустам у другой палове XVIII ст. надыйшло працэверазьне. Каб усё ж паўстрымліваць шкодную звычку, цырымалі бясёдаў усё больш ускладняўся, ад удзельнікаў патрабавалася актыўнасьць. Прамаўленьне тостаў усімі прысутнымі стала абавязковым.

Жыццё ў даўняй Беларусі і Літве было вельмі таварыскае. Мэмуары XVI—XVIII ст. паказваюць нам карціны таго, як супольна сілкаваліся і выпівалі, раіліся і маліліся, разам бавілі час і працавалі. Ва ўсёй гэтай сыстэме ўзаемадзяньняў бясёды рытуалізавалі, акультурвалі размаітыя кантакты, стрымлівалі заганныя звычкі і, часам, гасілі адмоўныя эмоцыі.

Індустрыяльныя вакацыі

Індустрыяльныя працоўны тыдзень у Беларусі эвалюцыянаваў ад 70-гадзіннага ў пачатку XX ст. да 40-гадзіннага ў другой палове XX — пачатку XXI ст. Сацыялёгія разглядае вольны час ня проста як непрацоўны альбо як час для адпачынку. Вольны час — гэта непрацоўны час мінус час, неабходны на вядзеньне хатняе гаспадаркі, на сон і г.д. Значная рэзэрва вольнага часу сталася фэномэнам XX ст. Над ягонымі функцыямі задумаліся яшчэ ў XIX ст. Карл Маркс называў вольны час найвялікшым багацьцем, маючы на ўвазе яго патэнцыял для грамадства. Дагматычны пасьлядоўнікі марксізму ўспрынялі гэтую тэзу як папярэджаньне пра пагрозу. Усе таталітарныя рэжымы XX ст. імкнуліся штучна абмежаваць вольны час — ня толькі працай, але і ідэалгічнымі мерапрыемствамі. Лічылася небясьпечным пакідаць чалавека са-

мому сабе, а тым больш дазваляць незалежны грамадзкі камунікацыі і аб'яднаньні. Менавіта таму, калі ў СССР закончыўся пэрыяд масавага тэрору, адной з галоўных тэмаў даносаў у партыйныя органы і КГБ сталі сяброўскія бясёды — хто зьбіраўся, якія анекдоты расказвалі, што крытыкавалі...

Адзін з такіх эпізодаў апісаны ў сучаснай беларускай мэмуарыстыцы. Гаворка вядзецца пра своеасаблівы гурток, што склаўся на менскай кватэры пісьменьніцы Лідзіі Вакулоўскай, дзе рэгулярна збіралася вальнадумная інтэлігенцыя. У сваіх успамінах Валянцін Тарас назваў гэтую кампанію «занадта вялікай і стракатай». Як высветлілася пазьней, у клуб пранікла пазаштатны агент КГБ Зоя Б. Зь лістапада 1967 г. пачаліся перасьледы гаспадыні кватэры — яна трапіла пад цэнзурныя абмежаваньні, раскручвалася «справа Вакулоўскай». Пётар Машэраў, выступаючы на партактыве, з гэтай нагоды заявіў, што «кампэтэнтныя органы ўскрылі антысавецкі нарыў», а «з асобамі, якія рэгулярна наведвалі кватэру сябра Саюзу пісьменьнікаў Л.А.Вакулоўскай, дзе сыстэматычна ладзіліся п'янкі ды вялікія злосьныя антысавецкія размовы», пачалі праводзіцца «прафіляктычныя гутаркі».

Гараджане гуляюць ў вяскоўцаў

Сёння адпачынак ахоплівае сабою тэа забавы, што некалі былі заняткамі дзеля здабычы жыццёвых сродкаў — рыбалоўства, паляваньне, зьбіраньне грыбоў і г.д. Жыццё падчас вакацыяў пераўтвараецца ў вялікую забаву: гараджане гуляюцца ў вяскоўцаў, горцаў, рыбакоў, жыхароў лесу... Вельмі вялікая ўмоўнасьць прысутнічае і ў турыстыцы. Гід фармуе для турыста навакольны сьвет, пазьбягаючы рэальнага жыцця, хіба што яно «маляўнічае» — гэта значыць, пасьля вяртаньня яно набывае статус вобразу. Турыст носіць з сабою фотаапарат і ў скрайніх выпадках займаецца больш фатаграфаваньнем, чымсі сузіраньнем. Гульня ўвогуле ёсць неад'емнай часткай натурны чалавека.

Але ад старажытных формаў арганізацыі часу і кантактаў нам яшчэ засталася бясёда. Варта не губляць пачуцьця аўтэнтэкі і захаваць гэтую праяву ўласнага сувэрэнэтэту.

Сокалаў-Воюш шукае перакладніка з румынскае

На жаль, бард Сяржук Сокалаў-Воюш апошнім часам ня часты госьць на Радзіме. Ужо пятнаццаць гадоў, як ён жыве за мяжой. Але Сяржук спрабуе не забывацца на Беларусь. Гэтым летам ён прыехаў зь сям'ёй на Бацькаўшчыну, на якой ня быў пяць гадоў. «НН» не прамінула магчымасьці пагутарыць з мэтрам аўтарскай песьні.

«Гатовы, што мяне закідаюць памідорамі»

«Наша Ніва»: Сяржук, якім ветрам на гэты раз Вас занесла на Радзіму?

Сяржук Сокалаў-Воюш: Прывітаю дадому заўсёды прыемна і жадана, незалежна ад таго, што тут робіцца. Яна для мяне нават з-за акіяну падаецца блізкай. Я прыляцеў не адзін, а з жонкай і сынамі, якія вельмі хачуць ўбачыць краіну бацькоў. Сьветавіт і Славамір — амэрыканскія скаўты, таму ім было б цікава ўбачыцца і паразмаўляць зь беларускімі

скаўтамі, падзяліцца досьведам. На летнія вакацыі дзецям у амэрыканскіх школах задаюць зрабіць які-кольвек праект, дык старэйшы загарэўся жаданьнем прысьвяціць яго праблеме чарнобыльскай катастрофы. Сустрэцца тут зь людзьмі, паразмаўляць. На 24 жніўня ў мяне квіток назад.

«НН»: Напэўна, прыехалі ў Беларусь не з пустымі рукамі?

СС: Канечне, не. Я прывёз з сабой новую праграму «Песьні лісоўчыкаў», якую буду прэзэнтаваць менскім слухачам. Лісоўчыкі — гэта беларуская кавалерыя, якая наводзіла страх далёка за межамі краіны. Яны маглі пераадоляваць вялікія адлегласьці за раз, бо ішлі без усялякага абозу, а харчаваліся тым, што знаходзілі ці адбіралі на дарозе. Камандаваў імі палкоўнік Аляксандар Лісоўскі, уласна ад яго і пайшла назва. Аднаго зь лісоўчыкаў на карціне выявіў нават сам Рэмбрант.

Гэтыя песьні будуць выкананыя мною без музычнага суправаджэньня. Я не чакаю станоўчых рэакцыяў, прыму, калі слухачы абсвешчуць і закідаюць мяне гнілымі памідорамі, але такім чынам я спрабую выйсьці з крызісу, які напаткаў бардаўскую песьню. Трэба шукаць новыя шляхі і выйсьці, каб ізноў у людзей зьявілася цікавасьць да бардаў.

«НН»: А ці будзе асобная плытка?

СС: Хутчэй за ўсё яна буд-

зе запісаная яшчэ цяпер, калі я знаходжуся ў Беларусі. Буду пісацца ў студыі Андрэя Плясанава. Гэта будзе адзінкавы запіс, што выйдзе, тое выйдзе. Я ніколі дагэтуль не працаваў у студыі. Гэта на плошчы ў мяне няма адсутнасьці комплексу, а ў студыі... Ня ведаю, што з гэтага можа атрымацца. У кружэлку, дарэчы, увойдуць і старыя песьні, бо якасных запісаў няма па сёньня.

«Дракула як станоўчы герой»

«НН»: Сяржук, а літаратурнай працай цяпер займаецеся? Чаго варта чакаць пасля «Крывавага памолу»?

СС: «Крывавы памол — 2». Я абсалютна сур'ёзна. Працу над кнігай вяду ўжо два гады. Мае героі ў раманах трапляюць у Асманскую імперыю, і вось тут аказалася, што я абсалютна нічога ня ведаю пра Турэччыну. Пачаў рыхтаваць слоўнік Асманскай імперыі, ладная такая «кніжачка» выйшла, працаваў з год, але мае героі вырашылі не затрымлівацца ў Турэччыне і пераехалі ў Румынію. Цяпер вось шукаю знаўцу румынскае мовы, каб перакласьці баляду пісьменьніка XIX стагодзьдзя Будая Дзеляну. Нават хацеў у амбасаду малдаўскую зайсьці ў Менску, але падумаў, што яны ня справяцца з такім творам. Дарэчы, Дракула ў другой частцы будзе станоўчым героем, які якраз і будзе змагацца з усёй нечысьцю.

«НН»: «Крывавы памол» крытыкавалі за празмерна цяжкую мову. Як будзе з другой часткай?

СС: Яшчэ горш. (Сьмяецца.) Я выкарыстаў там усе вядомыя мне лексычныя адзінкі. Мая пазыцыя такая: калі слова супадае з расейскім і ёсьць іншы беларускі адпаведнік, я абавязкова ўжыву апошні. Няхай чытачы вучаць мову. Я ўжываў лекэмы са слоўнікаў Ластоўскага, Некрашэвіча—Байкова, дыялектных. Хоць з дыялектызмамі трэба быць вельмі асьцярожным. Некалі я чуў, як размаўляюць два крымінальнікі, дык адзін паходзе размовы прыдумляў новыя словы. Падобна й з аўтарамі дыялектных слоўнікаў.

«Прабачце мне за Плошчу»

«НН»: Сяржук, чаму Вы не былі на Плошчы?

СС: Мне вельмі сорамна праз гэта. Я хачу ва ўсіх, хто быў у намётах, папрасіць прабачэньня, што я ня быў з вамі. Гэта цэлы шэраг і сямейных, і матэрыяльных складанасьцяў. Канечне, я б мог вырвацца, але не зрабіў гэтага. Я сачыў за падзеямі Плошчы праз Інтэрнэт. Тэлефанаваў сябрам у Беларусь, цікавіўся апошнімі навінамі. Я, ледзьве перамагаючы сорам, затэлефанаваў сябрам пасыла іх вызваленьня з турмаў. Яны казалі: «Не перажывай, пасядзіш і ты». Вось толькі калі будзе наступная такая магчы-

«Цяпер нас шмат»

Канцэрт Сяржука Сокалава-Воюша 22 жніўня сабраў поўную залу Дому літаратара. Публіка пачала зьбірацца за гадзіну да канцэрту. На пачатку празнаёма беларускага барда расправіў яго аднагрупнік Вінцук Вячорка. Распачаў канцэрт Аляксандар Плясанаў, лідэр гурту «PLAN».

Сокалаў-Воюш праспяваў цыкл песьняў пра касьцераў, выканаў акапэльна колькі песьняў з новага альбому «Лісоўчыкі». Зьяўляючыся паміж песьнямі да прысутных, Сяржук зазначыў: «У тыя часы, пра якія тут казаў Вінцук, мы нізавошта не сабраліся б такой колькасьцю, каб паслухаць беларускую песьню. Цяпер нас шмат, і хутка мы выйдзем шчыльнымі радамі».

СП

масьць і ці будзе ўвогуле?

«НН»: Дык няўжо Вы ніяк не паўдзельнічалі ў прэзыдэнцкіх выбарах?

СС: Нягож — канечне, паўдзельнічаў. Я збіраў подпісы за Аляксандра Мілінкевіча, напэўна, адзіны ў Нью-Ёрку. Дакладней, подпісы хацеў збіраць багата хто, але іх не рэгістравалі. Я зрабіў хітрэй, зарэгістраваўшыся праз Наваполацак. Трэ было бачыць твары дыпляматаў у пасольстве, калі я прынёс тые подпісы. Нічога падобнага яны не чакалі. Пасьля ўдалося зладзіць амаль 100-адсоткавы экзыт-пол на сваім выбарчым участку. Мілінкевіч набраў менш за палову галасоў, але больш за Лукашэнка. Мусіў быць другі тур.

«Камплексу па-беларуску»

«НН»: Сяржук, што змянілася ў краіне за гэ-

тыя пяць гадоў, якія Вы не былі ў Беларусі?

СС: Краіну татальна спойваюць. Я быў уражаны ад колькасці ўбачаных на вуліцах падлеткаў з бутэлькамі піва ў руках. Прычым робяць гэта мэтанакіравана. Мы зь дзецьмі паехалі на машыне ў Сітна да Севярынца. На дарозе галасуе маладая кабетка, п'яная, з ног валіцца. Яна нам і паведаміла, што пляшка гарэлкі, прывезенай з Расеі, каштуе 2100 рублёў. Што гэта такое, адкажце? Калі б гэта была канкурэнцыя, то цэны вагаліся б у раёне ста-дзюхсот рублёў, а тут... Колькі маіх былых наваполацкіх сяброў па-сыпваліся, і не пералічыш. Ubачыў аднаго: «Друг, памагай, дай на бутэльку».

«НН»: А зьменаў да лепшага хіба няма?

СС: Як ні балюча, але няма. Не гаварыць жа пра чысьціню вуліцаў. Мае дзеці

ведаюць толькі беларускую і ангельскую, як ім прыходзілася пакутаваць праз тое, што гавораць па-беларуску.

«НН»: Вы застаецеся грамадзянінам Беларусі?

СС: Так. Я не разумею,

нашто мне мяняць грамадзянства. Я ня ўмею размаўляць інакш, як па-беларуску. Я працягваю камплексаваць на нашай мове.

Гутарыў Зьміцер Панкавец

Сяргей Вітушка пра лісоўчыкаў і прыезд Воюша

«Колькі часу мінула, а Воюш застаецца ранейшым, гэтакі ліхі казак у сядле, які яшчэ і шабелькай памахвае. Сапраўды, песьні краналі за душу. Іх ніхто ўжо так шчыра не засьпявае як, Сяржук. З іроніяй, з лёгкім цынیزмам, ён не саромеецца гэта рабіць, бо мае права на гэта, як і ўсё нашае пакаленьне.

Вельмі здзівіла новая нізка сьпеваў Сержука «Песьні лісоўчыкаў». Некалі Сокалаў напісаў песьню «Дзе Купала начавала», дык пасля я бачыў яе ў нейкім зборніку як народную. І вось цяпер таксама стылізацыя пад народныя сьпевы. Арыгінальны і ўдалы крок.

Але на месцы Сержука я б асабліва не выхваляўся той нашай гісторыяй, бо нашы даяры ўрэшце прайгралі вайну маскавітам, таму і глядзіцца ўсё крыху недарэчна. Трэба захоўваць у гэтым пытаньні залатую сярэдзіну.

Вельмі ўсьцешыла, што Сяргей у Менск прыехаў не адзін, а разам з жонкай і сынамі. Трэба ўсім нам павучыцца ў Воюша, як далёка ад Радзімы можна выходзіць беларусікаў».

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

**Субота, 26 жніўня
АНТ, 14.10**

«Чароўная гісторыя».

Вялікабрытанія—ЗША,
1997, рэж. Чарлз Стэрыдж.

Фільм для дзяцей.

Пасля Першай сусветнай вайны ў вёсцы жывуць дзве стрыечныя сястры. Дзяўчынкі любяць хадзіць да крыніцы, дзе сустракаюць... фэй. Казачнымі істотамі зацікавіліся й дарослыя — Артур Конан Дойл і фокуснік Гары Гудыні.

Дзецяцм неабходныя казкі...

У «дарослых» ролях — клясык брытанскага кіно Пітэр О'Тул і амэрыканскі «неза-
лежнік» Гарві Кейтэл.

АНТ, 17.55

«Гуляй, як Бэхэм».

Вялікабрытанія—
Нямеччына, 2002, рэж.
Гурындэр Чадха.

Рамантычная камедыя.

Юная Джэсі, дачка суворых бацькоў, употайкі грае ў футбол. Але ў мітусні сямейных сьвятаў яе тайна можа быць выкрытая...

Індыйскія мэлэдыі, рытм Эўропы — і посьпех па ўсім сьвеце. Прызны глядацкіх симпатаў у Таронта, Сьднэі, Лякарна.

Ролі выконваюць: Парміндэр Награ, Кіра Найтлі, Джонатан Рыз-Мэерз.

СТВ, 20.15

«Прыгажунька».

ЗША, 1990, рэж. Гэры
Маршал.

Рамантычная камедыя.

Стомлены багацей (Рычард Гір) закахаўся ў сымпатычную прастытутку (Джулія Робэртс). Душаразьдзіральніцкая гісторыя Папялушкі. Пасля прэм'еры Ро-
бэртс прагнулася знакамітай.

«Лад», 21.45

«Ван Гог».

Францыя, 1991, рэж.
Морыс Піяла.

Драма.

Апошнія месяцы жыцьця зна-
камітага мастака...

Рэжысэр Морыс Піяла — удум-
лівы й сур'ёзны аўтар. Актор Жак
Дзютро за ролю Ван Гога атры-
маў «Сэзара».

БТ, 23.20

«Сьмяротны лябірынт».

Вялікабрытанія—
Нямеччына, 2004, рэж.
Стивэн Н.Манро.Псыхапатылягічны
трымцэннік.

9 чалавек замкнёныя ў доме.
Хто выйграе — атрымае 5 млн.
Але для гэтага трэба забіць свай-
го бліжняга...

У галоўнай ролі — «enfant
terrible» амэрыканскага кіно
Дэніс Хопэр.

СТВ, 00.05

«Асаджаныя».

Італія—Англія, 1998, рэж.
Бэрнарда Бэрталючы.

Драма.

Маладая афрыканка працуе
пакаёўкай у сьціплага англічаніна.
Яны амаль што не размаўляюць,
але паміж імі нараджаецца «му-
зыка»...

Бэрталючы — клясык сусь-
ветнага кіно.

Ролі выконваюць: Дэйвід
Т'юліс, Тандзі Ньютан.

**Нядзеля, 27 жніўня
АНТ, 13.40**

«Гамлет».

Вялікабрытанія—ЗША—
Францыя—Гішпанія, 1990,
рэж. Франка Дзэфірэльлі.Экранізацыя аднайменнай
трагедыі Уільяма
Шэкспіра.

Італьянскі майстра прапануе
сваю версію сьляпнай трагедыі.

Ролі выконваюць: Мэл Гібсан,
Глен Клоўз, Гэлена Бонэм-Кар-
тэр.

БТ, 22.20

«Дамскі пакой».

Канада—Вялікабрытанія,
1999, рэж. Пэнэлопа
Бэтэн'юм.

Фантастычная камедыя.

Чорна-белы пакой са
шматлікімі дамамі. Джулія й Ла-
рэн аніяк ня ўцямяць, а што яны
тут робяць? Але высвятляецца,
што гэта Чысьцец...

Андрэй Расінскі

КАІСА

Скахографы
ідуць

Выглядае, нашы леташнія нататкі
пра выяўленьчыя задачы на шахмат-
най дошцы трапілі ў струмень. Усё
болей і болей кампазытаруў Белар-
усі (сярод іх вылучаюцца прадп-
рымальнік Аляксандар Міхалап і
пэнсіянэр Павал Радзюк) аддаюць
належае фармалістычным фокусам
з помаччу падручных сродкаў —
тур, коней ды пэшах.

Мяччук Іван Чэпа, супрацоўнік
Гуманітарна-эканамічнага ўнівэрсы-
тэту, які і сам складае скахографіч-
ныя творы, распавёў пра тэндэн-
цыю ў свежым выпуску шахбюле-
тэню «Альбіно» (Лунінец). Най-
часцей аматары выяўляюць літары
і лічбы — да юбілеяў сваіх сяброў
або іншых помных датаў. Напрык-
лад, да Дня перамогі.

Матэрыял, прысьвечаны ста-
годзьдзю першага беларускага
шахматнага майстра Ўладзіслава
Сіліча («НН», № 26), таксама пад-
штурхнуў творцаў да дзеяньня. У
рэдакцыю паступілі дыяграмы зь
фігурамі, расставленымі ў выглядзе
літараў «У» і «С». Аўтар першай
падборкі — Вадзім Жылко, рэдак-
тар «Альбіно».

Зьмест у скахографіі зазвычай
прыносіцца ў ахвяру форме. Вось як
пра тое гаворыць лідзкі журналіст і
кампазытар Алесь Сымановіч: «Га-
лоўнае, каб задачы былі карэктныя,
а ідэя, складанасьць, тэматыка ады-
ходзяць на другі плян. Рашальнікі
гэта добра разумеюць». Стварэньне
задачаў у зададзеных рамках ву-
чыць эканомна разьмяркоўваць рэ-
сурсы. Дык далучаймаса да хейры
скахографу!

ВР

Дыяграма. В.Жылко, 2006.

«У»: Мат за 2 ходы (блізья — па-
мяняць месцамі караля b2 і пешку c4).

«С»: Мат за 2 ходы (блізья — па-
мяняць месцамі караля h3 і туру g7).

— 1. Kp7! 2. Th5X.

2. Kf4X 1. h5 2. Ce4X. 3. Te4 Kp6

«У»: 1. Kd6! 2. Cb6X. Блізья —

Адказы:

15 верасьня 1909 "ЮЛА" (Сурганава, 26)

IQ48 / ZET

праездам з Мясні з адным выстуцам

Інфармацыя па тэлефоне 689 40 48

Кодт хатноры 10000 — палародна, 10000 — з дэма на чэрэз.

вялікая сяброўская сустрэна

ТUT.BY Наша Ніва

Канцэрт За Свабоду

25 жніўня

А 18-й гадзіне на плошчы Бангалор у Менску пройдзе канцэрт з удзелам вядомых беларускіх гуртоў: «N.R.M.», «Крама», «Tav. Mauzer», «Памідор/OFF», «PLAN», «Band A» ды інш. Мерапрыемства дазволенае Менгарвыканкамам.

Калі вы хочаце сабрацца ў грамадзе аднадумцаў, каб адпачыць перад заканчэньнем вакацыяў, пачуць і падтрымаць нашых свабодных музыкаў — прыходзьце самі, а таксама абтэлефануйце і прыводзьце з сабой сяброў.

25 жніўня спаўняецца 15 гадоў з моманту наданьня Дэкларацыі аб суверэнітэце Беларусі статусу канстытуцыйнага акту.

ФОТАВЫСТАВА

« ЗА СВАБОДУ Й НЕЗАЛЕЖНАСЬЦЬ »

24
жніўня

Вясна 2006
ў аб'ектыве
18.00. Чацьвер
вул. Машэрава, 8

Удзел у адкрыцьці возьмуць Аляксандар Мілінкевіч, Вінцук Вячорка, а таксама музыкі Свабоды, аўтар найлепшага здымку на plenka.net будзе ўганараваны.

Ігар Крашэўскі, Вольга Рудніцкая й Хмара Захараўна сабралі найлепшыя фатаздымкі з Сакавіка, адтвараючы атмасфэру тых дзён.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Небалючае разьвітаньне

Мне не балюча (Мне не больно).

Расея, 2006, каляровы, 104 хв., рэж. Аляксей Балабанаў.

Жанр: мэлядрама.

Адзнака: 7,5 (з 10).

Аляксей Балабанаў — прарок патаемных жаданьняў расейскае публікі і ейных самых глыбінных комплексаў. Перабудованая калатнеча адбівалася ў фільмах паводле Кафкі й Бэкета, ксэнафобскі «Брат» папярэднічаў пуцінскай эпосе, імперскі патрыятызм «кіраванае дэмакратыі» знайшоў сваё месца ў «Вайне». Дасьціпная мэлядрама «Мне не балюча» прадказвае новае разьвітаньне.

Утрыманка новага расейца Натэла спакусіла маладзенькага дызайнэра Мішу. Міша закахаўся ў Натэлу па самыя вушы, але ў гераіні ёсьць свая балючая тайна.

Балабанаў ламае імперска-бравурную традыцыю й адыходзіць ад бяздумна-фальшывых мэлядрамаў «нафтавага» часу. Героі карціны не макеты «шчасьця», а жывыя людзі. Пакутліва-дзіўная Рэната Літвінава ў ролі Натэлы, клапатлівы Аляксандар Яцэнка (Міша) і нават «новы расеец» Міхалкоў — шчымыліва-разгублены. А коснаязыкая архітэктарка (Інга Аболдзіна-Стралкова) і лірычны Дзьмітры Дзюжаў — гэта адмысловыя трукі.

Кожны з герояў нешта губляе, бо гераіня сыходзіць. Дзіўная Натэла губляе жыцьцё — і Рэната Літвінава не баіцца падацца страшнаю, парцаленай. Архітэктарка губляе Радзіму, герой Міша — каханую. Усе разам губляюць супольны лёс — і ён ужо ня будзе цукерна-фальшывым дый палітычна адлякаваным.

Але нам не балюча. Карціна неверагодна сыветлая й пранізлівая. Густоюна падабраная закадравая музыка, праўдзівая акторская гульня ды інтанацыі новага разьвітаньня — для новай і невядомай сустрэчы.

Андрэй Расінскі

Каб штотыдзень атрымліваць газэту, дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні

Каб гарантавана чытаць «Нашу Ніву» цяпер, калі «Саюздрукам» і «Белпошце» забаронена распаўсюджаць газэту:

1) Просім усіх ахвотных чытаць газэту **паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць па тэлефоне, факсам, праз пошту ці электронную пошту.** Тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84, e-mail: dastauka@tut.by, паштовы адрас: а/с 537, 220050 Менск.

2) Просім кожную сям'ю чытачоў **пералічваць на рахунак газэты ахвяраваньне з разьліку 6 000 рублёў на месяц.** Гэтага будзе досыць для выхаду і дастаўкі газэты. **У блянку банкаўскага паведамленьня ці паштовага пераказу, калі ласка, дакладна і разборліва пазначайце ваш адрас, у тым ліку паштовы індэкс і код пад'езду.** Тыя, хто перакажа 18 000 рублёў за раз, забясьпечыць выхад газэты на тры месяцы. Хто ж мае магчымасьць пераказаць 36 000 рублёў адразу,

Шчыры дзякуй за ахвяраваньні

Валянціне Ш., В.Ц., Тацяне Г., Ніне К., Рыгору Р., Л.К., Т.З., А.К., Зьмітру К., Вадзіму М., Уладзіславу Ж., А.Л., Л.Ф., Натальлі Р., Але Г., Кацярыне Я., Галіне Ж., Зьмітру К., Віталю В., Станіславу Ш., А.К., Але Т., Аўгену Л., Дыяне Ф., А.С., І.Л., А.Р. зь Менску.
Алене Ф. зь Менскага раёну.
Міхалу Л. зь Слуцкага раёну.
Вользе А. зь Любанскага раёну.
Ірыне Ц. зь Жыткавічаў.
Андрэю С. зь Воршы.

Зьмітру К. зь Мастоў.
Кастусю З. зь Віцебску.
А.Н. зь Барысаўскага раёну.
Галіне Г. зь Фаніпалю.
Валеру П. зь Баранавічаў.
Мікалаю В. зь Пружанскага раёну.
Мікалаю Ч. зь Наваполацку.
Пятру П., Г.К. зь Горадні.
Зьмітру Д. зь Бабруйска.
Тадэвушу Ш. зь Маладзечна.
Міхалу Г. зь Гомельскага раёну.
Уладзімеру Д. зь Гомелю.
Лідзіі М. зь Калінкавіцкага раёну.
Сяргею С. зь Полацку.

Дыяна Леанідаўна зь Менску, паведаміце, калі ласка, нумар свайго кватэры.

Сяргей Рыгоравіч Н., паведаміце, калі ласка, свой адрас.

М.В.Е. з вуліцы 17 верасья, удакладніце адрас.
С.В.А. зь Радашкавічаў, дашліце дакладны адрас.

0402280179
ИЗВЕЩЕНИЕ

Фонд выдання газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

МГД ААТ «Белінвестбанк», вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764

Счет по-
лучателя

3015 212 000 012

Лицевой
счет

(фамилия, имя, отчество, адрес)

Вид платежа	Дата	Сумма
Ахвяраваньне		
	Пеня	
	Всего	

Кассир

Плательщик

Фонд выдання газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

МГД ААТ «Белінвестбанк», вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764

Счет по-
лучателя

3015 212 000 012

Лицевой
счет

(фамилия, имя, отчество, адрес)

Вид платежа	Дата	Сумма
Ахвяраваньне		
	Пеня	
	Всего	

Кассир

М.П.

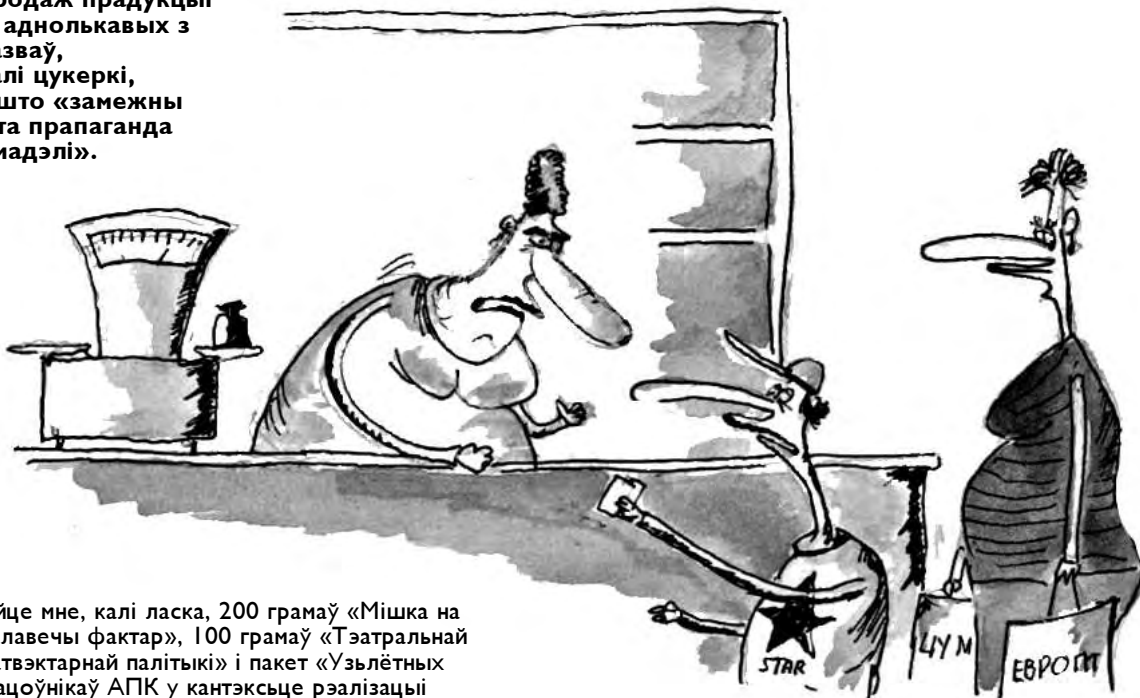
Плательщик

Упаковка № 023800056837 от 27.05.2004 УП «УСЛЭТА» Зав. 3504 тир. 60 000

На які рахунак пералічаць грошы?

Ахвяраваньне можна перавесці ў любым аддзяленьні банку, на любой пошце. Улічыце, што пры пераказваньні грошай паштовым перавадам пошта спаганяе дадаткова 3%, а пры пераводзе грошай празь «Беларусбанк» працэнт не бяруць. На банкаўскай квітанцыі ў графе «Від плацяжа» трэба пазначыць: «Ахвяраваньне». У графе: «Атрымальнік плацяжа» трэба пісаць: «Фонд выдання газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521». У графе «Найменаваньне банку» трэба пісаць: «МГД ААТ «Белінвестбанк», вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764». У графе «Рахунак атрымальніка» 3015 212 000 012. Пры перасылцы грошай па пошце тое самае трэба пісаць у рубрыках «Каму» і «Куды».

...беларускія кандытары, якім забаранілі продаж прадукцыі ў Расею з-за аднолькавых з расейцамі назваў, перайменавалі цукеркі, памятаючы, што «закежны гандаль — гэта прапаганда беларускай мадэлі».

Пакупнік: «Дайце мне, калі ласка, 200 грамаў «Мішка на Поўначы як чалавечы фактар», 100 грамаў «Тэатральнай узважаючай шматвэктарнай палітыкі» і пакет «Узьлётных заробкаў супрацоўнікаў АПК у кантэксце рэалізацыі праграмы 3-й пяцігодкі».

...гальштукі, якіх не ўзялі ў Сочы на нефармальны саміт прэзыдэнтаў бяз гальштукаў, вырашылі адпомсціць гаспадарам.

— Падчас нефармальнага саміту гальштукаў без прэзыдэнтаў беларускі і расейскія бакі дамовіліся аб роспуску саюзнай дзяржавы.

У НУМАРЫ

Гэтым
пераможам

Што
нацыянальнаму
руху рабіць зь
дзяржавай?
Артыкул Сяргея
Богдана.
Старонка 13.

Калі беларусы
сыходзяць у лес

Самы выгодны
бізнэс у Сітна-сіці
— лісічкі.
Піша Павал
Севарынец.
Старонка 15.

ГІСТОРЫЯ Ё «НН»

Прагрэс — зьнішчальнік гісторыі

Рукапісы, архівы, ліставаньне, чарнавікі — у кампутарна-электронны век нічога гэтага не застаецца пасля нас. Шанцы захаваньня ў паперы падчас сусьветнай катастрофы значна большыя, чым у вінчэстэра... Піша Руслан Равяка. **Старонка 22.**

Смак бяседы

Шляхецкае грамадства Вялікага Княства, дый Рэчы Паспалітай увагуле, у XVI—XVIII ст. было своеасаблівай фэдэрацыяй суседстваў. Піша Алег Дзярновіч. **Старонка 24.**

Таямніца «залатога запасу» БНП

Да 100-х угодкаў з Дня народзінаў Юльяна Саковіча. Піша Сяргей Ерш. **Старонка 21.**

ПАТРАБУЮЦА

КАМЕНШЧЫКІ

для працы ў Менскай вобласьці

АПЛАТА ЗЬДЗЕЛЬНАЯ
АД 1000 000
РУБЛЕЎ У МЕСЯЦ

ВЫПЛАТА 2 РАЗЫ НА МЕСЯЦ

тэл. у Менску (017) 259-17-65

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМІ

Жарты. У школе

Вучыцель: Калі адзін гаспадар выйдзе ў трэцяй гадзіне з дому і будзе ісьці да гораду дзьве гадзіны, а другі выйдзе ў чацьвёртай і будзе ісьці толькі гадзіну, то дзе яны спаткаюцца а пятая?

Вучанік: У карчме, пане вучыцель!

«Наша Ніва». 1911. №31—32.

А ты падпішыся!

Каб рэгулярна атрымліваць
«Нашу Ніву»,

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас.
Адначасова Рэдакцыя зьвяртаецца з просьбай
ахвяраваць на выданьне. Дэтэлі — **старонка 30.**

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Сяргею Г. з Магілёва. Жорсткую казку пра беласаў і Алуку прапануе якому нефармальнаму літаратурнаму выданьню. Для «НН» не пасуе.

Сяргею С. з Барысава. Дзякуй за ліст. Дык у вас цэлая гісторыя! Спакойна вучыцеся і трымайцеся свайго, каб быць апораю бацькам. Меркаваньні кагосьці, хто «разам працаваў», могуць быць вельмі хітраю формою прапаганды, але сказаць напэўна

тут цяжка.

І.Ч. зь Менску. Касцяровіч — гэта чалавек, які хацеў здзейсьніць сымбалічны акт замены каляніяльнага сыцяга беларускім. Хуліганствам гэта можна кваліфікаваць толькі з пункту гледжаньня калянізатара. Такія ўчыньні рэдка, тым ён і заслужыў да сябе ўвагу. Таму «НН» пра яго часта піша. Іншыя заўвагі ўлічым — тое, што ў нашых сілах.

ПРЫВАТНЫЯ
АБВЕСТКІ

ВІТАНЬНІ

Мілая, дарагая Наталья! Я цябе дужа кахаю і спадзяюся, што адзін год не перашкодзіць, а наадварот, унашце нашыя пачуцьці!!! З Днём народзінаў цябе. Твой Юрка. Горадня

ГЕНЭРАТАР

Патрэбны генэратар для правядзеньня фэстывалю «Аршанская бітва — 2006».

Т.: 319-65-74

ПРАЦА

Якасны набор, рэдагаваньне тэкстаў на беларускай мове. Зьвяртацца загада, пасьля 17-й. Т.: 235-18-72. Юрась

Якасна выканаю пісьмовыя працы па беларускай гісторыі, літаратуры і мове. Зьвяртацца загада пасьля 17-й. Т.: 235-18-72. Юрась

ТРАКТАР

Куплю трактар МТЗ. Т.: 179-34-67

ВАЗОНЫ

Падару кветкі! Альяс, драцэна. Т.: (8-025) 999-24-33. Слава

ПРАДАМ

Ровар беларускай вытворчасьці МТВ-100 (спартовы), зь люстэркам, помпай, званком, беларускімі налעпкані (герб, сыця). Т.: (8-025) 999-24-33

Рарытэтная лыжы часоў Другой сусьветнай вайны. Т.: (8-025) 999-24-33

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,

У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі

галоўны рэдактар

фотарэдактар

нам.галоўнага рэдактара

мастацкі рэдактар

выдавец і заснавальнік

Наста Бакшанская

Андрэй Дынько

Арцём Лява

Андрэй Скурко

Сяргей Харэўскі

Мясцовы фонд выданьня

газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Ссылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасці за змест рэжымных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі прыярытэтнага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: 220030, г. Менск, вул. Калектарная 20а-112. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 2371. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 23.08.2006.

Замова № 4689.

Рэдакцыйны адрас: вул. Калектарная 20а-112.